

Romano hangos

22. 12.

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 18 • ČÍSLO 18–19 • VYŠLO 19. PROSINCE 2016

zprávy

BRNO – Společnost Dolfín R.E., Zábrdovice 1 vlastní osm domů v ulicích Vlhká, Francouzská, Bratislavská a Stará, kde bydlí vesměs romské rodiny, se chystá ukončit nájemní smlouvy, které jsou uzavřeny na dobu určitou. Rodiny skončí na ulici, protože město volné byty nemá. V úterý 6. prosince se uskutečnila protestní demonstrace čítající asi 200 účastníků proti vystěhování rodin. Na jiném místě se o tom také zmiňujeme. Není známo, jaké důvody vedou firmu k hromadnému vystěhování z domů, které byly začleněny do bytového fondu města.

KRÁLÍKY – Asi 1400 občanů tohoto města na orlickoústecku odmítlo, aby se dětský výchovný ústav, nedávno zrušený, změnil na ženskou věznici. Místní referendum je platné, neboť se ho účastnilo 85 % obyvatel. Referendum však není pro vládu závazné. Ve věznici by mohlo najít práci více než 100 lidí.

z obsahu

Téma čísla:

Romský duch

Rozhovor s Františkem Reinerem

Jak slavíme Vánoce

strana 8

Dvojjazyčná povídka Andreje Giňi

Jak Rom nosil čertům vodu

strana 10, 11

Roma Spirit letos hledal silné duchem

foto: Eva Kořínková

Ceny 6. ročníku Roma Spirit 2016 v České republice převzali profesor Ctibor Nečas, R-Mosty, Evangelická akademie VOŠ sociální práce a SOŠ, Richard Samko a Olga Fečová.

Praha, 10. prosince 2016 – Slavnostním večerem s předáním cen v prostorách Pražské křižovatky se v sobotu 10. prosince završil šestý ročník projektu Mezinárodní den lidských práv – Roma Spirit 2016

v České republice a bylo předáno pět ocenění. Všichni nominovaní zaslouží obdiv a úctu, neboť už jen zaslaná nominace má vypovídající hodnotu. Příjemným kulturním zážitkem bylo vystoupení Moniky Bagárové, dvanáctiletého úžasného klavíristy Radka Bagara, kapely Gipsy.cz, Mária Biháriho s kapelou Bachtale Apsa a s Bárou Hrzánovou, kteří doprovodili i nepříliš známého Igora Berka, virtuózní

duo Michal Pavlíček a Monika Načeva a soubor tradičních romských tanců TS Merci.

V kategorii Ocenění pro nevládní organizaci porota ocenila dlouhodobou činnost spolku R-Mosty, který postupně od roku 1992 reaguje na aktuální potřeby romské menšiny rozšiřováním služeb sociální prevence. Aktuálně disponuje širokým spektrem projektů a aktivit v oblasti vzdělávání a sociálního

začleňování, včetně nového projektu Férové bydlení.

V kategorii Společnost-firma/zaměstnavatel za podporu projektů zaměřených na sociální pomoc a podporu romské komunity cenu získala Evangelická akademie. Tato vyšší odborná škola sociální práce a střední odborná škola od roku 1997 zahájila projekt Sociální čin-

Pokračování na str. 6

Nejenom skini umí vyjít hrdě do ulic za svoje zájmy!

Na dvě stovky lidí prošly 6. prosince ulicemi Brna, aby upozornily na situaci rodin bydlících v domech firmy Dolfín R.E. Firmu koupila v listopadu společnost Fidurock. Obyvatelé domů dostávají nájemní smlouvy pouze na tři měsíce, přičemž majitel se rozhodl je v průběhu prosince až března neprodlovat. Nejasná vyjádření k nájemníkům, odmítání komunikace s poskytovateli sociálních služeb a schůzky se zástupci města podnítily vznik občanské iniciativy Chceme bydlet! Iniciativa sdružuje lidi v bytové nouzi a spojuje, kterým není lhostejná situace více než 110 domácností v Brně. Po další medializaci spojené se vznikem solidární sítě Chceme bydlet! firma iniciovala jednání na Magistrátu města Brna.

Protože stále nebylo jasné, jak se situace s nájemníky v domech vyvine, sešli se protestující před známou brněnskou ubytovnou Pohoda, která je symbolem sociálně vyloučeného bydlení. Na místě zazněly požadavky iniciativy: Nájemníci se nemůžou odstěhovat do horších podmínek, než ve kterých žijí a musí mít smlouvy minimálně na rok. Lidé s sebou nesli kufry, které symbolizovaly vystěhování a cedule s hesly jako „Nic než byty,“ nebo „Bydlení je právo.“ Celý protest vyvrcholil happeningem Divadla Feste před Janáčkovým divadlem. Na závěr protestu předala členka iniciativy symbolickou žádost o byt podepsanou účastníky demonstrace Davidu Oplatkovi

Pokračování na str. 7

zprávy

BRNO – Z bývalé brněnské káznice na Cejlu může být vybudováno kreativní centrum a místo paměti. Ministr kultury Daniel Herman dal na argumenty města a snížil památkovou ochranu. Při náročné přestavbě tak mohou zmizet unikátní barokní krovky či nápisy věžňů na zdech. Káznice je jediná kulturní památka tohoto typu v ČR, která se uchovala v původním stavu z konce 18. století. Projekt na její rekonstrukci patří mezi strategické projekty města Brna.

ČR – V porovnání životních nákladů ve více než 120 zemích světa se Česká republika umístila na 79. místě. Znamená to, že patří k levnějším zemím. Pro zajímavost uvádíme průměrnou měsíční mzdu v některých zemích, a to nejnižší a nejvyšší pro porovnání:

ČR – 22 000,–
Slovensko – 22 466,–
Polsko – 18 900,–
Rusko – 12 800,–
Švýcarsko – 104 700,–
Norsko – 77 400,–
Austrálie – 75 200,–
Německo – 58 600,–

Tato čísla nám ovšem nic nařikají o životních nákladech. Určitou sdělovací hodnotu však mají. V nákladech na bydlení v procentech rozpočtu však stojí ČR vysoko, jen pro srovnání: 1. Dánsko – 29,4 %, 5. ČR – 25,9 %, 6. Británie – 25,6 %, 28. Malta – 10,1 %.

BRUSEL, EU – Podle průzkumu vzorku asi 34 000 lidí z romských menšin v Maďarsku, Slovensku, Rumunsku, Bulharsku, Chorvatsku, Řecku, Španělsku, Portugalsku a Česku je vůbec nejhorší situace Romů v Rumunsku a Bulharsku, kde je chudobou ohroženo 86 % Romů. O moc lepší to není ani na Slovensku, kde třetina lidí nemá ve svých obydlich tekoucí vodu a desetina žije bez elektřiny. Českým Romům pomáhá i to, že většinou bydlí ve městech. 46 % Romů v Evropské unii žije v domácnostech bez toalety, sprchy a koupelny.

PRAHA – V nakladatelství Triáda vyšla v letošním roce kniha *Česká cikánská rapsodie I–III* autora Jana Tesaře, která je vlastně eposem o černém partyzánovi Josefu Serinkovi za druhé světové války. Ten byl s celou rodinou deportován do cikánského tábora v Letech, odkud se mu podařilo po několika týdnech utéct. V okolí Nového Města na Moravě se mu podařilo zorganizovat oddíl složený převážně z uprchlých sovětských zajatců. Velel například komandu, které v Příbyslavi popravilo četníky zodpovědné za smrt odbojového vůdce generála Luži. Josef Serinek zemřel v roce 1974 ve Svitavách. Autor knihy Jan Tesař o něm prohlásil, že tento Cikán díky staleté zkušenosti svého kmene se dokázal oprostít od hodnot bílé civilizace a přežívat i v těžkých podmínkách přírody.

Novoroční přání šéfredaktora

Každý člověk letošní rok prožil po svém. Pro mě letošní rok byl silný jako velmi silná káva. Byl intenzivní. Všechno špatné a stresující se v něm vzápětí ukázalo jako dobré a v podstatě úsměvné. Jaký byl ten váš? Jakou měl chuť? Jakou barvu? Kolik v něm bylo lásky, strachu a naděje?

Jednoho Roma letos hajzlové v Česku zabili. Zabili ho, protože to byl Cikán (ve slovníku chamradě, která do něj kopala – špinavý odpad, nemocný holub). Jeho smrt v kontextu stovek tisíc smrtí, o nichž média denně referují, je zanedbatelná. Chceme-li, aby se stala symbolickou, musíme si z ní vzít ponaučení. Je jasné, že chamradě si odplivne tam, kde už je napliváno. Chamradě bude kálet tam, kde už je lejno. A ta stejná chamradě si také dovolí zabít toho, kdo už je skoro mrtvý. Proto je potřeba vyhybat se vlastní smrti a uvědomovat si, že je snadné stát se něčím jako zombie, živou mrtvolou. Mnohem složitější je pak vrátit si život a důstojnost. Tím chci říct definitivní stop drogám! Pocit vnitřní prázdnoty a nezaplnění se dá zaplnit mnohem zajímavějšími věcmi.

Další věc, kterou máme neustále na vědomí – rasismus – ten je tam, kde ho chceme vidět. Rasismus není tam, kde ze své podstaty být nemůže. Například nemůže být v nadnárodních společnostech, kterých je v České republice čím dál tím víc. Česká republika je totiž přitažlivá pro takové velké firmy, které tady otevírají svoje pobočky. V takové firmě se dá vydělat dost peněz, stačí jen chtít a nebýt „poseroutka“, která se bojí toho, že je jiný/á mezi stejnými. V takových nadnárodních firmách a také bankách pracuje mnoho různých neromů jako jsou Indové, Filipínci, Ukrajinci, Novozélanďané a Romové z Kanady. Proč by tam nemohli být i naši čeští Romové?

V letošním roce mi aktivistka a hudebnice Margita Lázoková, žena oceněná cenou Muzea romské kultury, povyprávěla starší příběh o tom, jak hned po rozpadu Česko-Slovenska Romové, kteří se narodili v ČR a měli české rodné listy, přišli o svá občanství. Tento příběh mi jen potvrdil moji domněnku, že ve světě křivých zrcadel se nic nemění. Jediný, kdo může zůstat nepokřivený, je každý z nás. Důležitá je hygiena těla i ducha. Zdravé silné romské tělo v sobě může skrývat jen zdravého a sebejistého romského ducha!

Přeji Vám, milí čtenáři Romano hangos, všechno nejlepší do nového roku a chci, abyste zůstávali sami sebou, aby v českém světě bylo méně diplomovaných robotů a více inteligentních profesionálů z řad Romů & Neromů. Milujte se navzájem, milujte nás a mějte hezké svátky v kruhu svých nejbližších.

Sabir Agalarov

Cenu MRK za rok 2016 převzala Margita Lázoková

Během hudebního pamětnického večera k I. Romfestu 1990 byl vyhlášen 9. ročník Ceny Muzea romské kultury. Cena byla udělena paní Margitě Lázokové. Slavnostní udílení doplnili svým vystoupením významní romští hudebníci jako Zdeněk Lázok a houslista Marián Balog, skupina Le Čhavendar z Rokycan nebo Cimbálová kapela Milana Horvátha.

Cena Muzea romské kultury od roku 2009 každoročně oceňuje významnou osobnost, která svým působením přispěla k rozvoji, propagaci a uchování romské kultury a přispěla také k fungování samotného Muzea romské kultury. V minulosti byla udělena například Karlu Holomkovi, Evě Davidové nebo Janě Šustové.

Letošní slavnostní vyhlášení proběhlo 24. listopadu během večera s pamětníky, kteří vzpomínali na I. Romfest 1990. Oceněnou se stala paní Margita Lázoková, která z rukou ředitelky Muzea romské kultury Jany Horváthové převzala reprezentativní diplom, fotoknihu a výtvarné dílo – vyšívaný obraz romské autorky Markéty Šestákové, která vyobrazuje hostinu s tradičním romským pokrmem zvaným goja. „Cenu jsme paní Margitě Lázokové udělili za dlouholetou spolupráci s Muzeem romské kultury, za její aktivity na poli romské emancipace, které sahají až do doby činnosti Svazu Cikánů-Romů. Za šíření i kultivaci romského jazyka. A také za prezentaci na akcích pro veřejnost jako byly výstavy, pamětnické večery, pietní akty a další,“ uvedla ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová.

Paní Margita Lázoková se narodila na Slovensku v obci Brzotín. Oba její rodiče pocházeli z významných hudebnických rodů – maminka Barbora z rodu Polyaků a tatínek Jonáš z rodu Lázoků. Brzy po konci války se tato rodina vydala za prací do Brna.

Již od mládí byla paní Lázoková obklopena výbornými hudebníky, a byl to v první řadě její otec Jonáš Lázok. Ten se stal spoluzakladatelem a dlouholetým primášem brněnského folklorního souboru Poľana. Hudební talent zdědili spolu s paní

Margita Lázoková při předávání ocenění Muzea romské kultury
foto: Muzeum romské kultury, Zuzana Šestáková

Margitou i její mladší sourozenci, a v pozdější době se, zejména díky bratrům Mirkovi a Zdeňkovi, stalo příjmení Lázokovi puncem kvality koncertních vystoupení a podobných společenských příležitostí.

Zaměstnáním se paní Margitě stala nejprve práce v restauraci v hotelu Morava, kde působila jako servírka. Později byla jako nejlepší pracovnice oslovena s nabídkou práce v luxusní restauraci Bohéma, kde pracovala patnáct let. Byla zaměstnána také v hotelu Voroněž u brněnského výstaviště. Profesionální práce v restauraci se u paní Margity celoživotně snoubí s její vlastní zálibou ve vaření, a to jak původní tradiční romské kuchyně, tak dalších vybraných pokrmů nejrůznějších druhů.

Velmi významnou linií občanského života paní Lázokové tvoří její angažovanost v záležitostech romské emancipace. Od počátku se v Brně účastnila ustavení Svazu Cikánů-Romů, od roku 1969 byla jeho aktivní členkou. Po roce 1989 se zapojila do aktivit Romské občanské iniciativy a podílela se na činnostech brněnského magistrátu. V té době se začala příležitostně věnovat pedagogické práci s romskou mládeží, a to zejména při výuce romského jazyka.

Dlouhodobě se paní Margita zúčastňovala akcí Muzea romské kultury, často se hlásila o slovo při veřejných muzejních akcích a dělila se o své zkušenosti. Přispěla ke zdárné realizaci několika výstav v Muzeu romské kultury. V roce 2007 na výstavě Kolik je v nás člověka / Ma-

nuš andr’amende (Vánoce v romské rodině) uvařila několik tradičních romských pokrmů. Dále to byla výstava v roce 2009 Svaz Cikánů-Romů a v roce 2010 výstava s tématem romských pohádek Bylo nebylo/Kaj sas kaj na sas. Přeložila pohádky z vyprávění svého otce a pohádky v romském a českém jazyce přednesla pro audiozáznam určený dětem i dospělým.

Jeden z jejích posledních veřejných projevů utkvěl v paměti mnohým účastníkům pietního aktu v Hodoníně u Kunštátu v roce 2014, kdy ke svému zpěvu písně Andr’oda taboris (Čhajori romaňi) přidala svou vlastní textově improvizovanou sloku, která do vyzpívaného krutého příběhu vnesla naději.

Osobní i profesní život paní Lázokové je zachycen mimo jiné také v projektu „Paměť romských dělníků“ a navazující publikaci *Nikdy jsem nebyl podeřňovanej* (Brno, Masarykova univerzita, 2015, s. 65-72).

Muzeum romské kultury je jedinou institucí v Evropě, která dokumentuje kulturu Romů. Své unikátní sbírky řemesel, umění, textilu či fotografií uchovává v depozitářích, ale také prezentuje pro veřejnost ve stále expozici nazvané „Příběh Romů“. Exponáty zde doplňují audiovizuální projekce a dioramata v životní velikosti. Pro veřejnost nabízíme také přednášky, workshopy a pracujeme s dětmi ze sociálně znevýhodněných rodin. Muzeum romské kultury bylo založeno již v roce 1991, roku 2005 se stalo příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR. **Sabina Coufalová**

Nadační fond památníků obětí romského holocaustu

U Krajského soudu v Brně je registrován od srpna letošního roku výše jmenovaný nadační fond. Jeho účelem je :

1. Získávání finančních prostředků na obnovu, rekonstrukci či nové zřízení památníků obětí romského holocaustu na území ČR, jejich obnova, oprava a uchování
2. Úsilí o přemístění či zrušení objektů a staveb v obci Lety u Písku, které dehonestují stávající památníky obětí romského holocaustu
3. Zřízení pamětní desky na místě bývalé cikánské osady „Hraničky“ na jihovýchodní Moravě mezi obcemi Kyjov a Svatoborice
4. Provádění průzkumu možné piety a zřízení nových pietních míst romským obětí holocaustu

5. Poskytování finančních prostředků k naplnění účelu nadačního fondu

Zřízení nadačního fondu bylo motivováno snahou přiblížit oběti Romů během 2. světové války veřejnosti jako součástí velkého boje za osvobození v rámci úsilí všech zdravých sil během odboje proti nacismu.

Tento nadační fond má být vlastním příspěvkem Romů k pietě za romské oběti a prosazení jejich způsobu vnímání těchto obětí do obecného povědomí o pietě všech obětí na území ČR.

U Komerční banky v Brně je zřízen účet : **115 – 2987510277/0100 IBAN: 9501000001152987510277**

Kdokoliv usoudí, že účel nadačního fondu je hoden jeho podpory, může poskytnout jakýkoliv příspěvek formou bankovního příkazu nebo prostřednictvím pošty. Do

sdělení pro příjemce uveďte své jméno, případně instituci.

Veřejnost bude informována pravidelně jedenkrát za půl roku, jakými prostředky je fond nadán, případně k jakému účelu, přesně a přísně dle stanoveného účelu, byly prostředky vynaloženy.

Členy správní rady jsou:

Karel Schwarzenberg, Michael Kocáb, Gejza Horváth – muzikant a pracovník IQ Roma servis, Karel Holomek – předseda Společenství Romů na Moravě a Alíca Sigmund Heráková – odborná pracovnice Muzea romské kultury.

Předsedou Nadačního fondu památníků obětí romského holocaustu byl správní radou zvolen Karel Holomek na 1. zasedání správní a dozorčí rady koncem listopadu letošního roku. **red**

Anketní otázka

Poslední letošní číslo Romano hangos uzavíráme otázkou: Jakou událost v letošním roce ve světě Romů považujete za nejdůležitější a proč?

Vojtěch Rác, ČR – Kladno

Dané téma je opravdu k zamyšlení. Otázka, která by se měla dotknout každého jednotlivce. Já osobně považuji za zlo-movou a nejpodstatnější věc vlnu migrace, která vyvolala v Evropě klíčové změny. Přestaly platit, a to všeobecně, multikulturní vztahy. Obrovské posílení nacionalismu v konečném důsledku, který má dopad na naši romskou menšinu. Další události, které mě osobně oslovily, jsou postoje našich romských hudebních osobností, například Gejzy Horvátha a Radka Bangy – Gypsy cz. V naší historii to bylo poprvé, kdy někdo ukázal celému našemu národu, co je to silná charakterová vlastnost. Samozřejmě volba amerického prezidenta je teprve otevřenou otázkou, ač by se mohlo zdát, že se to nijak netýká nás Romů. Opak je pravdou, pokud Afroameričané v jistém smyslu ztrácí pozici rovnocenných občanů, tak tento fakt bude vnímán i Evropou, což bude mít dopady směrem k romské menšině. Smutná událost, která se stala v Žatci, ano, Romové prokázali, že jednotu mezi nimi je, pokud to dává smysl. Finanční sbírka a plošná podpora pozůstalé rodiny překvapila samotnou majoritní společnost. Formují se mladí a vzdělaní Romové, projevují své názory a chtějí být aktivní. Je toho mnoho, co by bylo potřebné zrekapitulovat.

Petr Jano, Anglie – Londýn

V Žatci za zvláštních okolností zemřel mladý Rom, Miroslav Demeter, a Gejza Horváth prokázal svoji nespokojenost tím, že odmítl převzít určité veřejné ocenění Roma Spirit. Projevil tím svůj osobní postoj ke strašným činům, které proti nám Romům už dlouho praktikují neonacisti, nacionalisti a rasisti. Velice si vážím jeho postoje, byl to protest za nás, za všechny Romy. Každý člověk se srdcem plným citu a porozumění by se měl takto veřejně projevit. Šíření rasismu a nenávisti se stává v ČR realitou a je to už velice nebezpečné, nejen pro nás, ale i pro majoritní společnost. Český národ by se měl od těchto projevů distancovat!! Bratři a sestry, draží majoritní přátelé, oni extremisté, nacionalisté a rasisti nás nikdy nepřijmou, i když budeme mít všichni vysoké školy. Židé byli největší vzdělanci ve 30. letech 20. století, a v době nástupu německého nacismu byli nenávidění a vraždění jen proto, že to byli Židé.

Trestní právo by mělo být v ČR používáno i za nenávisnou propagaci, za neonacistickou úmyslnou propagandu, která následně oslovuje a ovlivňuje českou mládež. Historie 20. století je pro některé nacisty a neonacisty stále aktuální, oni nikdy nepřestanou! Naše předky i své občany posílali do koncentračních táborů na smrt. Na to nesmíme nikdy zapomenout. Dnešní lidé z majority zřetelně projevují stejné znaky rasismu, diskriminace a nenávisti k jiným rasám žijícím

v ČR. Své sympatie projevují nacistickým genocidním vůdcům, uznávají je a chtějí je následovat! Oni nás osoučují pro naši národnost, i když desítky tisíc našich lidí jsou slušní občané. Toto je můj názor a můj totožný postoj s Gejzou Horváthem. Veřejně deklaroval, že je si vědom nespravedlnosti, která je páchaná v ČR na naši menšinu! Já jsem si toho vědom také, a věřím, že tisíce z vás a majoritní občané také.

Emilie Horáčková, ČR – Mimoň

Solidaritě a pomoci rodině zemřelého žateckého Roma Miroslava Demetera. To tady dlouho nebylo, aby Romové takto drželi spolu. Veřejnou finanční sbírkou podpořili pozůstalou rodinu, i když Romové nemají peněz nazbyt. A jinak, události prožité v míru, v lásce, ve štěstí a v naději, považuji pro sebe i pro Romy za nejdůležitější.

Miroslav Kováč, ČR – Horní Litvínov

Za nejdůležitější událost v letošním roce považuji smrt sedmadvacetiletého Roma v žatecké pizzerii. Miroslav Demeter umřel za nejasných příčin. To, co se stalo v průběhu zásahu policie v pizzerii, by mělo být předmětem vyšetřování. Z videa pořízeného přihlížejícími, je zřetelně slyšet, že Miroslav při zásahu žil. Podle prvních výsledků soudní pitvy nebylo zjištěno cizí zavinění. Miroslav však při policejním zásahu zemřel. To muselo mít svůj důvod.

Dalším faktorem, který v této věci hraje důležitou roli, je institucionální a latentní rasismus, spojený s neúctou k lidskému životu a pohrdáním vším, co nedosahuje úrovně některých jedinců, kteří jsou, nebo se pouze cítí být, ve společnosti „úspěšnější“. Moc, kterou někteří jedinci získají, se v jejich rukou stává zbraní proti těm méně úspěšným, a z jejich pohledu „nepotřebným“ lidem, ale také proti těm, co v životě dosáhli mnohem více úspěchů a vyšší postavení. Taková moc se pak dá snadno zneužít, byť jen při obyčejném policejním zákroku, obzvláště pak, když se nepředpokládá, že se oběť bude bránit. Celému incidentu předcházelo mnoho událostí a také je zde snaha zmanipulovat sled vyšetřování. Jakkoliv se tento případ vyvine, je zapotřebí zachovat si chladnou hlavu. Emoce nám Romům nepomohou vyřešit ani tento případ, ani celospolečenský problém. Pokud chceme skutečně do budoucna předcházet podobným problémům, měli bychom je řešit systematicky a především využít všechny dostupné demokratické prostředky, včetně využívání volebního práva ve prospěch lidí, kteří budou moci v lokalitách prosazovat naše zájmy, mezi které patří například mít své zástupce v řadách policie a městské policie, aby se podobné případy jako ten z žatecké „picerky“ eliminovaly.

připravil Gejza Horváth

komentář

Co s prezidentem, který nectí Ústavu?

KAREL HOLOMEK

Tuto otázku si kladu zřejmě spolu s mnoha dalšími občany. Neboť platí zásada, že demokratickou volbu je nutno respektovat. Přitom známe případy, kdy demokraticky zvoleným se stal i Hitler, kterému se celkem v krátké době podařilo změnit demokratickou zemi v nacistický stát. I volby v roce 1946 u nás byly demokratické, a dostaly do čela KSČ, která poválečné Československo, jež mohlo úspěšně těžit z dobrých zkušeností z předválečné 1. republiky, proměnila rovněž v relativně krátkém čase v totalitní stát.

I v demokraticky se vyvíjející zemi je tedy ostrážitost na místě, neboť demokracie a její principy nemusejí být trvalé, jak nám již historie ukázala.

Demokraticky zvolený Miloš Zeman přísahal na Ústavu, jinak by se prezidentem stát nemohl. Brzy se však ukázalo, že Ústavu nectí a činí přešlapy, které s Ústavou silně kolidují.

Z charakteru těchto přešlapů – a že už jich bylo, lze usuzovat na to, že jeho úsilí směřuje k prezidentskému systému vládnutí s autokratickými prvky, který není v naší Ústavě zakotven. Přitom prezident je ve své funkci neodpovědný, což ovšem neznamená, že si může dělat, co ho napadne, případně nenaplňovat Ústavou předepsané kroky. A taky, že mu nemusí být vše trpěno.

K pochopení tohoto stavu nemusí být člověk zrovna ústavním právníkem nebo ústavním soudcem, aby viděl, jak se věci mají. Jak se má za této situace chovat prostý občan, kterému je takový postoj prezidenta cizí, neboť vidí, k čemu směřuje a jakým nebezpečím může být vystaven.

V první fázi by mohl spoléhat na vládu a parlament u vědomí toho, že stát je jimi řízen a je zodpovědný i za svého neodpovědného prezidenta. Má ústavní povinnost konat a svého prezidenta volat k pořádku. Pokud tak nečiní, což je dnes už zcela evidentní, je postoj občana v tak rozhádané společnosti, jako je ta naše, opravdu obtížný. Navíc ještě za situace, kdy je druhou skupinou osočován, že nebere v úvahu názory jiných, kterým praktiky prezidenta vyhovují, protože z nich mohou těžit nebo v krajním případě jsou jim zcela lhostejné. Fakta jsou ovšem zřejmá. Je zřetelně viditelný postoj dosti značné části politického spektra, které i za této situace je ochotno Miloše Zemana znovu podpořit v případné příští prezidentské kampani. Ztráta rozumu, servilita, zbabělost? To jistě. Ale také vzájemné střety jednotlivých politiků, aby si uchovali šanci na moc a ovšem i peníze. Autoritativní prezident je v tomto smyslu kýženou podporou a mít ho na své straně je dobrý taktický tah. Co na tom, že je to morálně pokleslé. Politika není o morálce, není-liž pravda! Avšak i tyto politici jako poslanci, senátoři a ministři skládali slib na Ústavu. Pokud se chovají takto, pak i oni jsou odpovědní za nedodržování Ústavy a následky, které z toho mohou vyvstat. Uvědomují si to vůbec?

Je za této situace občan povinen držet povinný respekt k prezidentovi, který svůj úřad zastává nekompetentně, dokonce v rozporu s vládní zahraniční politikou, vystavuje občana i stát bezpečnostním rizikům svým směřováním k Rusku a Číně, a tím vším narušuje program, ke kterému jsme se všichni po sametové revoluci spontánně přihlásili? Nebo to už neplatí? Pro politiky i proste občany, jedno jest!

Sociální nevědomí

Stalo se, že letošní Roma Spirit se musela vypořádat s nedorozuměními, která přicházela z nečekané strany: od Romů.

Snažil jsem se tomu porozumět a dost dlouho trvalo, abych i toto nedorozumění vykládal podle mnou nastavených kritérií. Těmi byla jednoznačná podpora udělování cen Roma Spirit těm, kteří v tomto programu tolerance a vzájemného prolínání romského a občanského principu udělali něco významného. Roma Spirit vychází z principů, které jsou této budově vlastní už od jejích zakladatelů, kteří tento princip vyznávají ještě přiléhavěji: láska proti nenávisti se symbolem srdce.

Nedávno byla udělena cena Prix Irene anglickému psychoanalytiku vi Earlu Hopperovi za jeho knihu „Sociální nevědomí“: V ní se mluví o traumatech, která různá společenství ve svém životě zažívají a aniž si to dovedou vysvětlit rozumně – nevědomě – má to na ně obrovský vliv ještě ve třetích i dalších pokoleních a jen stěží se „odpreparovávají“ od toho, co je někde

hluboko v nich skryto. Každý to známe: Válka, vraždy nesmyslné a nevysvětlitelné, nespravedlivé!

A teď stříh na skupinu Romů: 400 let na okraji společností (evropských). Už ve třetí generaci neustále se opakující trauma může doznat genetických následků. Tři generace – pro představu, je 100 let. 400 let je podle toho $3 \times 4 = 12$ generací. Jaký hluboký zářez to v hlavách Romů zanechává i v okamžiku, kdy jsme již 26 let v demokracii – byť stále nedokonalé. To je teprve jedna generace! Ještě tedy nejméně dvě generace bude trvat, aby nové generace Romů geneticky zaznamenaly vliv tolerance, porozumění, přátelství i lásky jiných lidí, než svých pokrevních bratrů.

Jaký div, že v tom mumrají tříběn názorů, dnes opět i někdy hodně nahnědlých, ale jistě více méně netolerantních, ztratí člověk orientaci. Třeba v tom, že Roma Spirit ještě lidé široko daleko nevnímají náležitě. Člověk – Rom se ptá: Proč? A odpověď je mu nasnadě. Trauma překonat není záležitostí jedné generace.

Karel Holomek

Už jste zapomněli?

PF 2017

Karel Holomek

Chcete přispívat na naše anketní stránky? Ozvěte se šéfredaktorovi na romanohangos@gmail.com

Vánoční rozhovor

Dvě krásné sestřičky odpoví na pár vánočních otázek. Třináctiletá Liliana a devítiletá Andrea. Navštěvují základní školu a jsou z Nového Jičína.

Ahoj, holky, jak jistě víte, blíží se Vánoce, jak moc se těšíte?

Andrea: Jo, těším se moc a moc doufám, že pod stromkem najdu ten milion, co jsem si přála :-D

Lili: Těším se hlavně na to, že nebudu muset ráno brzo vstávat.

Na co nejvíc?

Andrea: Na rozbalování dárků a na ten milion přece.

Lili: Na to, že snad doma bude vánoční klid, že nebudeme tolik rvát, budeme se dívat s malým bráškou na pohádky a jíst cukroví. A samozřejmě na nějaké dárky.

Kdo u vás nosí dárky?

Andrea: Ježíšek, Santa Klaus, babička, dědeček... jak kdy. Podle toho, kdo má zrovna čas.

Lili: U nás nosí dárky maminka.

Dodržujete nějaké tradice?

Andrea: Ne, my jenom zdobíme stromeček a pořád jíme. Hlavně já. Pořád jím jen sladkosti.

Lili: Tradičně zdobíme stromeček, zpíváme koledy, dáváme si dárky. Krájíme jablka a na Štědrý den maminka nezametá. To je asi tak všechno.

Co byste chtěly najít pod stromečkem?

Andrea: To, co vždycky. Přejí si to každý rok, ale zatím jsem to tam ne našla. Chci pejska a živé prasátko.

Lili: Já ani nevím. Je mi to docela jedno. Důležité je, že tam pro mě něco bude.

Víte, proč se slaví Vánoce?

Andrea: Ano, vím, protože 24.12. se narodil náš děda a také Ježíšek ve chlévě mezi zvířatkama. Ten se má!

Lili: Protože se narodil Ježíšek. A lidé mu nosili dary, tak proto i my dostáváme dárky.

Kdybyste měly o Vánocích kouzelnou moc, co byste si přály na tomto světě změnit?

Andrea: Aby nikdo nikdy nezestárl a aby prezidentem nebyl Miloš Zeman, ale Andrej Babiš.

Lili: Přála bych si barvu pleti všech lidí, ať máme všichni stejnou, protože to pak dělá zbytečné problémy.

Přejeme Vám veselé Vánoce!

Bušalka

Zábrdovický Dětský dům navštívil Mikuláš

6. prosince Dětský dům Zábrdovice – klub Asaben navštívil Mikuláš a anđel. Některé děti tento den chyběly, bylo jich jen osm. K mikulášskému překvapení se připojila i paní Dana Teinitzer, která přečetla dětem modlitbu blahoslaveného Ceferina Mally a pomohla s mikulášskou nadílkou. Děti zpívaly Mikulášovi písničky a říkaly básničky, které se naučily pod vedením paní učitelky Oujezdské. Celá akce proběhla moc pěkně.

tým pracovníků DDZ

V Múzeu rómskej kultúry sa konala vianočná dielňa

V nedeľu 11. prosinca sa v Múzeu rómskej kultúry uskutočnila vianočná dielňa. Deti spolu s rodičmi vyrábali vianočné čelenky do vlasov.

Už pri vstupe všetkých privítala sympatická lektorka Eva, ktorá predstavila celý program workshopu. Súčasťou bola aj prehliadka aktuálnej výstavy s názvom „Poklad Rómov – Tajomstvo romského šperku“ alebo rómsky „Amare somnaka“. Deti boli ohromne prekvapené a v ich tváričkách bolo vidieť nadšenie. Práve v tejto výstave sa mohli inšpirovať nádhernými šperkami, ktoré vytvorili najznámejší rómski dizajnéri z mnohých krajín sveta.

Keď nabrali dostatok inšpirácie, presunuli sa do múzejnej dielničky. Eva všetkým vysvetlila postup práce a ochotne im pomáhala. Celá dekorácia sa niesla v znamení zlatej farby. Je čas Vianoc a zlatá farba v nás vyvoláva pocit tepla, drahocennosti a lásky. Mnoho Rómov dokonca verí, že zlaté šperky nie sú len dekoráciou, ale zároveň symbolom ochrany a zdravia.

Výsledky boli úžasné. Čelenky boli skutočne nádherné. Výhodou je, že takéto výrobky si v žiadnom obchode nekúpíte. Mnoho z nich bolo vyrobených ako vianočný darček pre blízkych. Všetci veľmi dobre vieme, že vlastnoručne vyrobené darčeky sú tie najkrajšie. Zaujímavé bolo, že chvíľami sa mamičky angažovali viac než samotné deti.

Ak sa vám táto akcia páčila, neváhajte a prihláste sa na ďalšiu dielňu, ktorá sa uskutoční 22. 1. 2017. Nielen, že sa naučíte niečo nové a získate ďalšiu skúsenosť, ale svojim deťom venujete aspoň chvíľku svojho drahocenného času a vyčaríte im úsmev na tvári.

Kapacita miest workshopu je obmedzená, svoje miesto si rezervujete na mailovej adrese lektor@rommuz.cz alebo na telefóne 545 214 419. Viac informácií o podobných akciách nájdete tiež na webovej stránke www.rommuz.cz.

Kludia Vospáľková

Doučování v Muzeu romské kultury letoškem nekončí

Koncem roku 2016 ukončujeme velmi úspěšný projekt Společně za vzděláním II, realizovaný Muzeem romské kultury, zaměřený na doučování a mentoring dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Nikdo se však nemusí obávat, protože doučování dětí v muzeu tím rozhodně nekončí. Projektem prošlo v uplynulém roce cca osmdesát dětí a byl podpořen Ministerstvem školství. S největší pravděpodobností na něj naváže projekt Společně za vzděláním III, který opět podpoří naše lektory a jejich práci.

Kristína Kohoutová

Mladí Romové tvoří dnešní svět díky Romano suno

Čtyři desítky autorů těch nejlepších literárních, výtvarných i audiovizuálních děl se sjeli v pátek 9. prosince do Amerického centra v Praze, aby tam převzali ocenění již devatenáctého ročníku soutěže Romano suno – Romský sen. Odborná porota je vybrala z více než pěti set příspěvků ve třech hlavních kategoriích.

De anglunes samas ká muri mámi, de múlas angla beršes, taj akánik inke sam ká muri lala, mura dakri pheň. Kamav mar khejre t'avel muro dad taj muri dej. Aj ke igen bári briga pe muro jilo. Phirav ká muri daj taj vi ká muro dad pi ná-vštevá. Te kana žav lende, igen rovav ke but pháro si mange. Trobuj ma muri dej ke akánik sim andi puberta, taj voj naj paša ma de te trobundemas te iskirij sa pa kado ži ando áver dejs. Kamous kado te phenav tumenge prá ma. Kado, so ande ma si, či del pe kadej te iskirij.

Jenifer Rafaelová

6. ročník, ZŠ Přemysla Pittra

Nerozuměli jste? Na konci najdete český překlad...

Vyhlášení vítězů devatenáctého ročníku soutěže Romano suno se zúčastnilo v pátek 9. prosince v Americkém centru čtyřicet dětí a mladých lidí. Vítězové se sjeli z Ostravy, Brna, Kojetína, Valašského Meziříčí, Sokolova, Plzně, Ústí nad Orlicí, Břeclavi, Vsetína či Frýdlantu a dalších měst.

Porota letos vybírala vítěze z více než pěti set prací, zaslaných do sou-

těže z čtyřiceti škol, dětských domovů a neziskových organizací. „Do literární části přispělo 125 dětí, do kategorie mluveného slova 25 dětí a do výtvarné kategorie přes 350 dětí. Výtvarná kategorie je v Romano sunu pro romské i neromské děti, které se také chtějí k tématům daného ročníku vyjádřit, ale romsky neumí,“ uvedla koordinátorka akce Marie Bořkovicová.

Smyslem soutěže Romano suno je totiž umožnit romským dětem a náctiletým popsat svět kolem sebe vlastníma očima a ocenit jejich znalost romštiny – jazyka, který se ve veřejném prostoru běžně nevyskytuje. Většinové společnosti pak přibližuje svět romských dětí a zvyšuje povědomí o možnostech romštiny jako plnohodnotného jazyka.

Mladí autoři zasílají své příspěvky v romštině už devatenáct let. Třetím rokem oceňujeme i kategorii mluveného slova na audio a video nahrávkách, která soutěž značně oživila a dala příležitost jiným – současnějším – formám vyjádření v romštině. Tradiční součástí je i výtvarná kategorie.

Letos jsme poprvé do soutěže přizvali také dospělě: učitele, asistenty, pracovníky volnočasových klubů... Ale i tety, babičky, strýce a všechny ty, kteří dětem každoročně pomáhají s jejich texty, ale své vlastní nápady, vzpomínky a bohaté životní zkušenosti přitom nemohli uplatnit a psali je jen „do šuplíku“. Dostali jsme příspěvky od prvních 21 odvážných dospělých. „Na zapojení dospělých se nám líbí

také to, že na vyhlášení dojde na chvíli k převrácení rolí. To dospělí teď budou čekat, jakou cenu vyhrájí, a děti jim budou držet palce,“ přibližuje Marie Bořkovicová.

Porota hodnotí literární hodnotu příspěvků i to, jakou příběh přináší výpověď. Vybrané části vítězných textů pak zazní na vyhlášení (stejně jako oceněná videa opatřená českými titulky).

Vyhlášení moderoval romský aktivista a performer David Tišer, zpěvem ceremoniál zprůjemnil Pavlína Matiová a Ivana Kandráčková. Letos poprvé předávání cen předcházely tvůrčí dílny, vedené samotnými porotci, které hravou formou umožnily výhercům nahlédnout do inspirativního světa literárního i výtvarného umění. Literární dílnu vedly spisovatelky Iveta Kokyová a Renata Berkyová, výtvarnou dílnu Antonín Střížek a Terezie Chlěbová.

A na konec slíbený překlad jednoho z příspěvků letošního Romano suna:

Dříve jsme byly u naší babičky, ale před rokem umřela, takže teď jsme u naší tety, máminky sestry. Přeju si, aby táta s mámou byli doma. Mám ve svém srdci velký smutek. Jezdím za mámou a tátou na návštěvu. Když od nich odcházím, brečím a je mi strašně smutno. Potřebuju svoji mámu. Navíc jsem teď v pubertě a nemám ji u sebe. Kdybych o tom začala psát, psala bych až do rána.

Více o soutěži a vyhlášení najdete na www.novaskolaops.cz/romano-suno. **Marie Bořkovicová**

Sváteční atmosféra v Muzeu romské kultury

V posledních týdnech před vánočními svátky se v Muzeu romské kultury chystají hned dvě slavnostní události. 15. prosince se uskuteční křest odborného romistického časopisu Bulletin, jehož vydavatelem je právě Muzeum romské kultury. Nalézt zde můžeme zajímavé studie o romské kultuře a historii, které přispívají o povědomí Romů na vědeckém poli zájmu. Dále budeme křtít anglickou verzi krásného katalogu k výstavě Poklad Romů /Amare Somnaka s názvem Treasure of the Roma/Amare Somnaka – The Secret of Romani Jewellery. Výpravná publikace seznamuje širokou veřejnost nejen s tradičními zvyky Romů a úlohou šperků od narození až do smrti, ale také

se současnou tvorbou romských šperkařek.

21. prosince pokřtí netradičního průvodce brněnským Bronxem BRNOX známá výtvarnice Kateřina Šedá. Průvodce obsahuje deset tras,

které představí lokalitu z mnoha pohledů, na své si přijdou nejen milovníci historie, ale také gurmáni i místní. Proběhne také křest prvního romsko-českého kalendáře pro rok 2017. **Kristína Kohoutová**

Vakeras romanes 17

Karačoňa

Vánoce

Vinšnav tumenge vinšnav
bachtaľi Karačoňa.
But džene mule, amen dživas u vaš oda
le Devleske paľikeras.
Aven saste sar mačo andro paňi,
bachtale sar amari kaľi phuv.
Jekh avres rado dikhen,
phralen, pheňen,
famel'ijen.

Andro nevo berš but sasťipen, zor, kamiben,
the but lovore pre amare čhavore.
O khamoro tumenge mi labol, sar čerčeňa pro ňebos.
Te khelen, giľaven, pijen, buťi te keren.

Jan Horváth

Rok 2016 z pohledu Roma

Končí tento rok a je čas na ohlédnutí. Jaký byl pro nás, tedy pro Romy? Žádný zázrak se nekonal, ubytovny a azylové domy jsou stále přeplněny romskými rodinami, stovky Romů nemohou nalézt vhodné bydlení jen kvůli své barvě pleti, o práci nemluvě.

Rasismus a diskriminace romského národa pokračuje, na internetu jsou tisíce příspěvků lidí, kteří přejí Romům jen to nejhorší.

V Žatci zemřel mladý člověk, otec dvou malých dětí, za podivných okolností.

Romská politická elita zkomírá, voliči z našich řad stále jen spí, v lepším případě kritizují a nadávají.

Jaký bude nový rok 2017?

Nechci být špatným prorokem, lepší už to nebude, ale přece nám svítá naděje, příští rok půjdeme k volbám do parlamentu a máme šanci změnit své životy.

Je jen na nás, jak se k tomu postavíme, gádžovské strany o nás nejeví zájem, a obyčejní Romové nevěří ani našim vůdcům. Jenže musíme doufat a konečně si uvědomit, že v jednotě je síla. Musíme zahodit vzájemnou nevraživost a nenávisť, poučit se z chyb a konat. V zájmu naší budoucnosti v tomto státě. V zájmu lepšího života našich dětí.

Jan Horváth

Hin agor beršeske, savo has perdal Roma?

Ňisavo zazrakos pes naačhiľas. O ubitovňi hin pherde Romenca, našťi peske arakhas lače khera, paľ e buťi zijand te vakerel.

O rasismus the diskriminacija džan dureder, pro internetos hin ezera lava manuendar, save amenge mangen sa nalačo.

Žatcoste murdarde jekhe terne romes, has les duj cikne čhavore. – Sar pes oda ačhiľas? O Del džanel...

Savo ela o nevo berš 2017?

Nakamav te phenel, hoj oda imar feder naela. Ehin amen šancija te džal ki o volbi andro parlamentos a te zmeňinel amaro dživipen. O romane seri pre peste gravčinen, o Roma napaťan ňisoske the ňikaske. Amen, čak amen korkore, sam ola, so šaj keras vareso lačo. O gadže amen nakamen, mušinas te paľal, hoj andro jekhetaňiben ehin zor. Bisteras sa nalačo, so hin maškar amende u vazdas peskere šere. Amare čhavore pr'oda užaren.

Jan Horváth

Magistrátní tělocvična bude o víkendu plná sportovního klání

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Erko při Oblastní charitě Jihlava pořádá pro své uživatele předvánoční turnaj v halové kopané. Turnaj se uskuteční v magistrátní tělocvičně na Hluboké v sobotu 17. 12. a v neděli 18. 12. 2016, vždy od 14 do 16 hodin.

Cílem této sociální služby je podpora při začleňování dětí a mládeže, především z romské etnické menšiny, které jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy, do většinové společnosti. Pracovníci se věnují dětem a mládeži od 6 do 26 let. Turnaj v kopané je slavnostním zakončením tříměsíčních víkendových sportovních aktivit pro uživatele Erka. „Na turnaj se hodně těším, s klukama trénujeme každou sobotu. Myslím si, že letos vyhrájeme,“ řekl dvanáctiletý Adrian.

Tělocvična bude po dobu konání turnaje otevřena a veřejnost může přijít mladé fotbalisty podpořit a zafandit si. Sportovní víkendy na Hluboké včetně turnaje jsou podpořeny statutárním městem Jihlava.

Radek Jelínek

sociální pracovník, NZDM Erko Jihlava

Roma Spirit letos hledal silné duchem

Dokončení ze str. 1

nost v prostředí etnických minorit. Umožnila velmi kvalitní vzdělání romským studentům, a to i dálkovou formou. Množství úspěšných Romů, kteří jsou absolventy této školy, je jedním z důkazů vysoké kvality a odbornosti.

Novinkou letošního ročníku je, že Česká televize převzala patronát nad kategorií Osobnost, a v této kategorii je ocenění cenou České televize, hlavního mediální partnera. V kategorii Osobnost porota ocenila prof. PhDr. Ctibora Nečase, Dr.Sc. za jeho celoživotní vědecký a popularizační přínos v oblasti romistiky. Prof. Nečas patří k významným českým historikům, zejména v oblasti zkoumání dějin Romů se zařadil k mezinárodně uznávaným a vysoce oceňovaným badatelům. Díky monografii „Holocaust českých Romů“, která vyšla i v anglickém překladu, ale i díky dalším studiím publikovaným v zahraničních časopisech, se prof. Nečas zařadil mezi evropsky uznávané odborníky. Soupis jeho romistických prací obnáší více než 255 položek.

V kategorii Média se letošním laureátem stal Richard Samko, který se díky své odhodlanosti a vůli vypracoval na široce uznávaného reportéra a moderátora České televize a Romea TV. Svým vyváženým reportováním ovlivňuje majoritní společnost, postoje k Romům a pro mladé Romy je motivací.

Paní Olga Fečová, která se systematicky od roku 1996 věnuje komplexnímu kulturnímu rozvoji romských dětí v dětském souboru Ča-
vorikaňi Luma (Dětský svět), se stala laureátkou v kategorii Romská kultura oceňující kulturní přínos. Nesoustředí se pouze na hudební složku, ale rozvíjení širšího spektra znalostí a dovedností dětí v Krupce.

V hlavní porotě, která vybrala laureáty Roma Spirit 2016 v České republice, zasedli: Lubomíra Slušná-Franz, autorka myšlenky projektu Roma Spirit, Michael Kocáb, organizátor cen Roma Spirit v ČR, Petr Dvořák, generální ředitel České televize, Renáta Köttnerová, olomoucká krajská koordinátorka pro národnostní menšiny, Lucie Fuková Horváthová, členka Rady vlády pro záležitosti romské menšiny.

Mnoho lidí čelí chudobě, sociálnímu vyloučení, diskriminaci. Naštěstí jsou mezi námi jednotlivci a organizace, kterým tato situace není lhostejná a jsou ochotni podat pomocnou ruku, i když narážejí na nepochopení, neochotu a překážky. Proto ceny Roma Spirit ve spolupráci s mediálními partnery šíří povědomí o příkladech dobré vůle, o nezištné pomoci lidem, kteří ji potřebují, vedou k zamyšlení nad obětavostí nominovaných a motivují tam, kde nápady nepřicházejí.

Mezinárodní událost v České republice organizuje Nadace Michaela Kocába ve spolupráci s Otevřenou společností, o.p.s. a Muzeem romské kultury. Letošní ročník se koná pod záštitou ministra kultury Daniela Hermana, pomocného biskupa pražského Mons. Václava Malého a poslance Parlamentu ČR pana Karla Schwarzenberga.

Své apoštolské požehnání cenám Roma Spirit 2016 v České republice a ujištění o své modlitbě poslal papež František.

Záznam z předávání cen odvysílá Česká televize v pondělí 26. prosince 2016 ve 13.15 hodin.

Informace o Roma Spirit najdete na www.nadacemichaelakocaba.com/roma-spirit

Andrea Šenkyříková
foto: Eva Kořínková

Nejenom skini umí vyjít hrdě do ulic za svoje zájmy!

Dokončení ze str. 1

(radní pro sociální oblast a předseda bytové komise Brna-střed). Iniciativa apelovala na zprůhlednění způsobu přidělování obecních bytů, a aby co nejdřív opravily svůj bytový fond, řádně jej spravovaly a začaly svoje byty pronajímat.

Romky z iniciativy Chceme bydlet! v bytové nouzi sepsaly pro Romano hangos, jak vnímají pochod a vznik iniciativy.

Demonstrace měla být signalizace – Romové a Romky již nebudou sedět doma, ale půjdou do ulic. Aby to viděli taky ostatní majitelé nemovitostí a jednali podle toho. Jedna z nás v Brně žije jenom pár let, nikdy neviděla to, co tady. Lidé se tolikrát stěhují – z bytu do bytu. A proč? Vlhká, Stará, Francouzská jsou hned v centru. Tak jako celá čtvrť Zábřovice. V Brně chtějí odstranit ghetto, aby nebyla ostuda. Ale co s námi?

Demonstrace udělala hodně pro lidi. Určitě se již teď něco změnilo. Vidíme pokrok. Majitelé chtějí něco dělat. Kdyby nebyla demonstrace, tak by nebylo změny. Jednu z našich členek průvod až dojal. Tak jako divadlo před Janáčkovým divadlem. Představení bylo přesně to, co bychom mohli zažít – vystěhování, hledání nového bydlení, zoufalství... Úplně nám to hovořilo z duše.

Jak jsme pochodovali městem, tak to mělo sílu. Většina z nás v takovém průvodu nikdy nebyla. Jedna z našich členek byla hrdá, že i my umíme pochodovat městem za své věci, nejenom skini. Když jsme ale šli v průvodu po Náměstí 28. října, potkali jsme tam jednu paní. Ta na nás křičela: „Co tady řvete?! Vás by měli dát do plynu!“ Ale málo lidí to slyšelo, již byli vzadu. Přesvědčili mne, abych šla dál a paní neřešila. Ale ta její odvaha, jen tak si zavřít do 200 lidí takovou větu!

Demonstrace určitě zbytečná nebyla, ale i tak se nám pár lidí směje. Z našich, ale také bílých. Jedna z našich členek byla na sociálce, kde

ji pracovník řekl: „Myslíte, že vám to něco dá? Vy byste teda měla být schopná pracovat, když děláte Hnutí.“ No, my tu chodíme na schůzky se svými dětmi, ve svém volném čase. Tak jak kdybych šla navštívit maminku. Myslíme si, že by nás měl ten pracovník povzbuzovat. Ale on ne. On vám řekne: “Když jste schopná dělat demonstraci, měla byste být schopná najít si práci.” Takoví lidi srážejí sebevědomí. Odpověděla jsem mu, že mu můžu dát potvrzení, že to není placená činnost. O to se sociálka stará, ale měla by řešit, že když „černí“ hledají práci, tak je již všude obsazeno. A to stejně s byty.

Jedné z našich členek, která nežije v domech Dolfinu, se až chtělo brečet, jak nás Romů bylo málo. Tušili jsme, že většina Romů a Romek, co se na místě ukáže, bude z nás organizátorů. Ale věřili jsme, že to tak nebude. Většina na pochodu byli bílí. A ti tam byli i s miminky. S miminky v takové zimě? Jich se to ani netýkalo, a stejně přišli.

Jedna z našich členek vyrůstala na Slovensku a nikdy nevěděla, že jsou rozdíly mezi námi. Vy nám říkáte Rumungri. A vy nám Olaši. Jsou tady taky Sinti. I když všichni nemluvíme romštinou, všichni jsme Roma. Když jednou jsme Roma, tak by měla být mezi námi solidarita.

Jsme hrdé, že se pochod odehrál, ale mrzí nás, že z našich tam nebylo tolik lidí. Jedné z našich členek volali kamarádi a rodina ze Slovenska, že vědí o demonstraci, ale také zmiňovali, že je to ostuda, že tam bylo málo Romů. Ale i to málo pomůže. Musí.

Pre demonstrace amen majinďam pes te spojinen. Kaj sanas?!

Te naľikeraha amen o Roma, ta ňikhaj nadodžaha. Romale, ikren khetane kan trobuj!

členky iniciativy Chceme bydlet! v bytové nouzi
foto: Ivo Dvořák

Kouzlo Vánoc

Ještě týden a už tu opět budou Vánoce! Mám z toho takovou radost. Všude venku na mě číhá vánoční atmosféra, krásně sněží... až na tu atmosféru u nás doma. Už zase se hádají. Sourozenci jsou ve škole a máma s tátou jsou v jednom kole. Neustále si vyčítají své chyby, své chování, ba dokonce i vzhled. Nechápu je. Jsou horší než malé děti. Každý den se jen hádají. Vypadá to, že se rozvedou. Pochopila bych, kdyby se hádali kvůli vážným věcem, ale kvůli takovým hloupostem? Trvá to již necelé dva roky. Vůbec si neuvědomují, že jim život proplová mezi prsty. Ani nemají čas na vnoučata. Nevidí, jak jim rostou před očima. Vidí jen a jen sebe. Je mi to divné, chybí pár dnů do Vánoc a doma nevidím vánoční výzdobu a ani dárky jsem nikde nenašla. Každý rok se mi to dařilo. Ať hledám jak hledám, nikde nic. Postrádám vůni cukroví a honící se maminku, která neví, kam dřív skočit. A taky tátu, který každou hodinu přesouvá nábytek, aby se rozhodl, kam postaví velký živý vánoční stromek. Teď se tu vznáší chladná atmosféra, která s přípravou na Vánoce nemá nic společného. Snad se rodiče vzpamatujou.

Zajdu si k babičce zlepšit vánoční náladu. Očekávám, že mi přijde otevřít babička v zástěře, která peče koláče a cukroví. Jenže mi nikdo neotevře. Vylezu na nízké okno a dostanu se babičce do kuchyně. Vidím babičku, jak leží na posteli a sleduje svoji oblíbenou telenovelu. „Babííí,“ spustím hned. „Jak to, že nepečeš? Vždyť za dva dny k tobě všichni přijdem a budeme přece slavit Vánoce! Tak jako každý rok! To nemůžeš stihnout.“ Babička se na mě smutně podívá a řekne mi: „Kdepak holčičko, já už jsem stará, už to nezvládnou vás všechny pohostit. Musíte to zvládnout sami.“ To snad není možný. Už i babička?!

O pár domů dál bydlí má teta. Zkusím štěstí tam. Otevřu dveře a nevěřím svým očím. Má to tam vyzdobené jak někde v luxusním obchodním domě. A obývací má až po strop naplněný dárky. Tetička se asi zbláznila. Ta už to moc přehání.

Obešla jsem zbytek rodiny a pár kamarádek a nikdo mě nepotěšil. U každého to vypadalo podobně. Stěžovali si na nedostatek peněz, na mnoho práce, na málo sil, na stres, na hádky... Jak je možné, že všichni zanevřeli na Vánoce? Že se u všech vytratilo to těšení a ta předvánoční atmosféra?

Na Štědrý večer před večeří si zajdu na procházku. Jsem smutná, jdu se sklopenu hlavou. Venku je nějak moc lidí, pomyslím si. Vůbec z nikoho nevyzařuje vánoční radost. Všichni okolo mě jsou skleslí. Určitě v hlavě řeší své každodenní problémy, myslí na zítřek, jak vyjdou s penězi, jak na tom budou s prací a na spoustu dalších „nedůležitých“ starostí. Proč se nemůžou zastavit a prožít tu klidnou vánoční atmosféru? Sotva jsem si to pomyslela, všude se zhasla pouliční světla. Byla všude tma. Najednou začalo hustě sněžit a všechno se sněhem prozářilo. Na nebi se objevila velká zářící hvězda, ze které vyzařovaly miliony paprsků. Byla to krása. Mnoho lidí okolo mě se zastavilo a koukalo s údivem na nebe. V tu chvíli, jak je ozářilo zlatavé světlo velké vánoční hvězdy, jim došlo, že jsme se nechali pohltit zlem a stresem. Zapomněli jsme se zklidnit a užít si pravé kouzlo Vánoc. Pořád něco chceme. Chtěli bychom mít drahé Vánoce, vlastnit luxusní věci. Řešíme nesmysly. Uvědomili si, že podstata nejen Vánoc, ale celého života, je umět se radovat z maličkostí a vážit si rodiny. Protože jsme tu všichni jen na určitou dobu. Nesmíme tuto dobu promarnit zlem, nenávistí, honbou za penězi... Všem se do srdce vrátil klid a pokora. Opět cítili tu radost, jakou prožívali v dětství při rozzářeném stroměčku nebo při pohledu z okna na hustě padající sníh. Tento pocit nekazil žádný strach ze zítřka. Existoval pouze tento kouzelný okamžik. Žádné starosti, žádné vrásky, pouze kouzlo okamžiku. Domů se všichni vrátili s tou pravou vánoční náladou a v takovém duchu pokračovaly celé vánoční svátky.

Bušalka

Jak slavíme Vánoce

Vánoce jsou pro každého z nás nesmírně velkým požehnaným obdobím, kdy se schází rodina a blízké příbuzenstvo rodiny. Je to doba pokoje, klidu, štěstí, ale i chvíle vzpomínání na naše zesnulé, někdy na nás padne smutek, máme melancholickou náladu a přemýšlíme, kam to zase povede dál. Doba adventu nás nutí zamýšlet se nad sebou, ohodnotit se, změnit svoje přístupy a zjemnit svoje chování k druhým a možná i sami k sobě. Všechno se odehrává v nás. Druzí nemohou za naše problémy, za naše stresy a měnicí se nálady. Je třeba opravdu začít u sebe. Přála bych vám všem, abyste se na chvíli zastavili, ztišili a uvědomili si, že život může být tím nejkrásnějším, co máme. Obklopet se anděly, kteří jsou boží poslové, i přesto, že žijeme v době, kdy naše životy ovládá trh a každý supermarket chce vydělávat peníze. Reklamy v TV nás neustále bombardují a cedule nás nutí koupit si tohle, potom zase tohle... Bůh má rád člověka. Zajímá se o nás. Přichází za námi. V Ježíši Kristu se stává jedním z nás. Proto se jeho Syn narodil jako člověk. Bůh není „mimo“ svět nebo „nad“ světem.“ V Ježíši Kristu přišel Bůh „do“ světa. A proto tady ve světě a v našich životech je třeba Boha hledat.

Přinášíme vám vánoční rozhovor s Františkem Reinerem, který žije v Rakousku a Františkem Lackem z Prahy. Příjemné čtení.

František Lacko, sanitář, pracovník v sociálních službách (ČR)

Vzpomenete si na vánoční čas v dětství?

Je to sice už delší doba, ale na vánoční svátky mám krásné vzpomínky, bylo nás hodně, mám sedm sourozenců, takže u nás bylo vždy na svátky živo. Jako děti jsme se vždy těšili, ne jenom na dárky, protože těch bylo poskrovnu, ale hlavně na tety a strejdy, kteří nás po čas svátků průběžně navštěvovali, pamatuji, že vždy něco donesli na zub, dospěli si povídali a vzpomínali na minulou dobu, vzpomínali na ty, co už nejsou mezi námi, ale hlavně chodili na návštěvu ti, co se celý rok nemohli dostat.

Celá rodina se průběžně navštěvovala, já měl nevidomé oba rodiče, takže po všech návštěvách jsem musel rodiče doprovázet. Co se týče vzpomínek na Vánoce v dětství, vždy mi utkvělo ve vzpomínkách, jak naše máma vyvářela a pekla už několik dnů dopředu. Scházeli se tety a strejdové, tety pomáhaly mámě péct a strejdové si povídali s tátou, a když byla nálada, vždy někdo chytnul do ruky nějaký nástroj a už se hrálo. Maminka vždy vařila několik druhů jídel, babička jí v tom pomáhala. Dobroty jako jsou fazole se sušenými švestkami - e fasuľa šutle khl'avenca, šlivčanka, buchtíčky polévané sádlem a sypané mákem - o bobalki, nebo plněné zelné listy - o holubki, anebo taky pekly makové nebo tvarohové kynuté záviný - šinga.

Jaké zvyky při svátcích dodržujete?

Momentálně veškeré zvyky upadají, i když vím, že jich máme spousty, ale bohužel se pomalu vytrácejí, což je škoda, ale ty základní dodržujeme dodnes. Patří mezi ně pálení svící za mrtvé. V dnešní době jsou svátky spíše počestlé, rodiny už nejsou tak pospolu, jako to bývalo v mém dětství a jen pramálo rodin dodržuje to, co se praktikovalo v dobách minulých.

Pocítujete nějakou změnu ve vánoční atmosféře, osobně i mezi lidmi?

Změn se událo od mého dětství spousty a myslím si, že ne jenom u mě. Doba je jiná a i lidé se mění. Přijde mi, že romské tradice upadají, lidé se honí za nesmysly a hodnoty života nám utíkají mezi prsty jako písek v přesýpacích hodinách.

Blíží se konec roku, jaký pro vás byl?

Ano, ale je třeba si uvědomit, že záleží vždy na nás, jakým způsobem se se starým rokem rozloučíme. Lidé jsou zaneprázdněni svými starostmi a podstatné věci se ztrácejí za nesmyslnými snahami si stále něco dokazovat, aniž bychom si uvědomovali, že jediné, na čem záleží, jsou naši nejbližší, a to je rodina a nejbližší příbuzní. Co se týče letošního roku, událo se dost dobrého, ale i špatného. Na každém z nás záleží, jakým pohledem se se starým rokem rozloučíme. Já přeji všem vše dobré a do nového roku jenom hodně zdraví. To ostatní už nějak bude, protože ovlivnit nemůžeme všechno, jen s tím prostě musíme vyjít.

František Reiner, cimbalista ve skupině R2 Brothers, žije v Rakousku, 25 let

Vzpomenete si na vánoční čas v dětství?

Když ještě žil náš dědeček, po kterém jsem mimochodem zdědil cimbál (z maminy strany), tak jsme byli na Vánoce celá rodina společně u jednoho stolu. To jsem byl sice ještě opravdu malý, ale pamatuju si tu obrovskou radost, jedinečnou atmosféru a nejvíc jsem se samozřejmě těšil na rozbalování dárků.

Jaké zvyky při svátcích dodržujete?

U nás to bylo vždy tak, že celý den dodržujeme přísný půst, společně připravujeme štědrovečerní stůl a večeři a nesmí chybět Betlémské světlo, pro které chodíme do kostela. Vždy prostíráme o jeden talíř navíc. Pod ubrus vkládáme peníze a do peněženek šupiny z kapra. Během večera svítí adventní věnec a samozřejmě je společná modlitba před večeří.

Pocítujete nějakou změnu ve vánoční atmosféře, osobně i mezi lidmi?

Pocítuju možná víc snahy o dobré skutky, víc ústupků a porozumění. Lidé jsou pozitivnější, a mohlo by to tak být po celý rok, ne jen v čase Vánoc.

Blíží se konec roku, jaký pro vás byl?

Tento rok byl pro nás velmi smutný a těžký, protože nám v lednu zemřel ve věku 43 let otec. Právě on založil jako cimbalista skupinu Romano Stilo, se kterou jsme dlouho velmi úspěšně koncertovali nejen v ČR, ale i ve světě. Je nám po něm velmi smutno a vždy bude, byl pro nás velkou oporou, vzorem a nejlepším otcem, jakého jsme mohli mít.

Přeji všem krásné Vánoce.

připravila Veronika Kačová

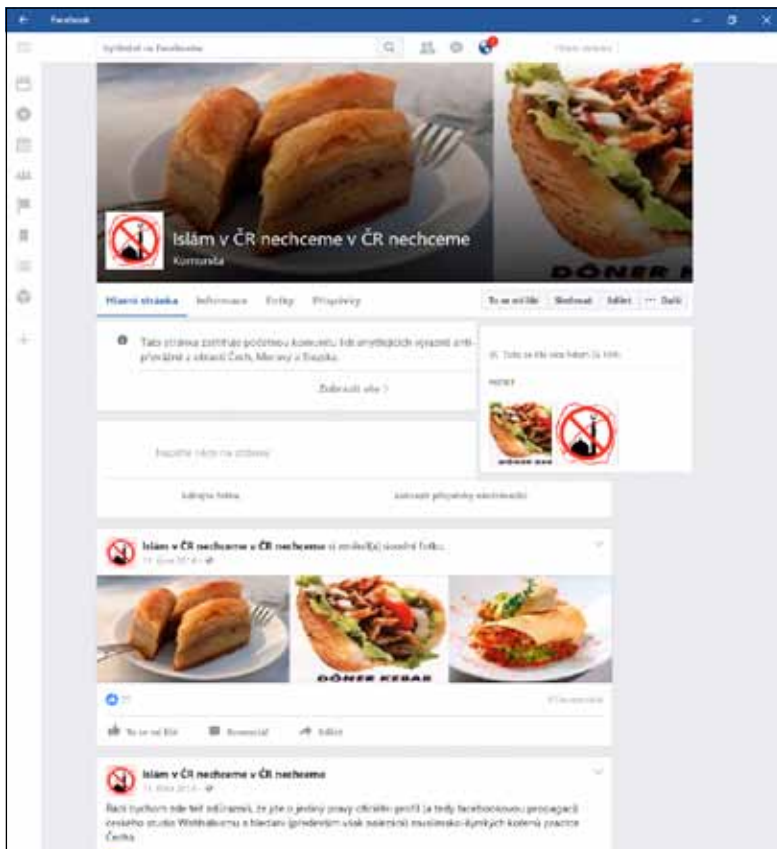
Facebook obnovil stránku Islám v České republice nechceme

Potom, co ve čtvrtek Facebook zablokoval již po několikáté nenávistnou stránku Islám v ČR nechceme (IvČRN), která měla nyní přes 70 tisíc fanoušků a kde se vyhrožovalo smrtí dívky, která chtěla pomoci Afghánci, se na Facebooku v pátek objevila původní nenávistná stránka IvČRN. Ta měla téměř 160 tisíc fanoušků a je nyní opět plně funkční.

„Vážení přátelé, jsme zpátky ... a to s plnou parádou! FB nám vrátil naši první, původní stránku se 160 000 fanoušky. Děkujeme vám, že jste zůstali s námi. Vítejte na palubě a jedeme dál!“ uvedli administrátoři stránky.

Facebookové stránky uskupení IvČRN jsou opakovaně blokovány. Původní stránka se 160 tisíci fanoušky byla smazána v lednu 2016. Stránku Facebook znepřístupnil již v roce 2014, tehdy ji po odstranění některých nenávistných příspěvků znovu odblokoval.

Zdeněk Ryšavý
převzato z romea.cz

Komiksy o dětech, které nevyrostaly v původní rodině

V edici Nejisté domovy právě vycházejí tři dokumentární komiksy, které přibližují životy ohrožených dětí jejich vlastníma očima. Hlavní hrdiny spojuje podobná raná zkušenost. Všichni tři se narodili v rodinách, z nichž byli brzy odebráni do dětského domova, kde pak strávili řadu let. Dál už se jejich životní osudy v mnohém rozcházejí a s nimi i ústřední témata a vyznění jejich příběhů. „Těmito komiksy chceme oživit debatu o péči o ohrožené děti o jeden dosud spíše opomíjený hlas – hlas samotných dětí, které různými formami péče prošly,“ dodává spoluautorka komiksů Markéta Hajská.

Komiksy vznikaly ve spolupráci spolku Ašta šmé a výtvarníků Lely Geislerové, Fany Loubat a Marka Pokorného. Jsou určeny pro starší náctileté a dospělé čtenáře. Od prosince 2016 komiksy po České republice distribuujeme zdarma, především do dětských domovů, škol, knihoven a neziskových organizací, ale také odborníkům, profesionálům i politikům zabývajícím se systémem péče o ohrožené děti. K distribuci široké veřejnosti je určeno jen omezené množství komiksů. Potom budou široké veřejnosti dostupné v síti veřejných knihoven.

Komiksy jsou k objednání na www.astasme.cz/cs/objednavka.

Komiksy jsou součástí kampaně Hlasy ohrožených dětí, jejímž cílem je šířit povědomí o právech dětí a situaci ohrožených dětí v ČR mezi širokou veřejností. Kampaň Hlasy ohrožených dětí realizuje spolek Ašta šmé za podpory MPSV, EHP a Norských fondů a Velvyslanectví USA v Praze. Více na www.astasme.cz

Markéta Hajská

Lili a dvě mámy

Lili poprvé rodičům odeberou ve čtyřech letech. Na čas se pak k mámě ještě vrátí, ale v pěti se dostává do dětského domova už na

stálo. Šed' strádání zřídka kdy protnou máminy návštěvy. Pak přicházejí Pekárkovi a berou si Lili do pěstounské péče. Lili je deset a její nová pěstounská máma ví, že času, v němž se Lili ještě nechá ovlivnit, jí na výchovu zbývá málo. Plně se soustředí na to vštípit nové dceři vše, co je potřeba. Liliina soustředěnost k témuž ale časem klesá. Peripetie na sebe ne nechají dlouho čekat a postupem přerostou do rodinné krize. Když ale čtyři roky poté přijíždíme k Pekárkovým kvůli práci na komiksu, je krize už minulostí, atmosféra v domě je příjemná a Lili studuje na gymnáziu. Na rozdíl od paní Pekárkové ale není příliš sdělná. Rozpovídá se?

Silnější než někdo

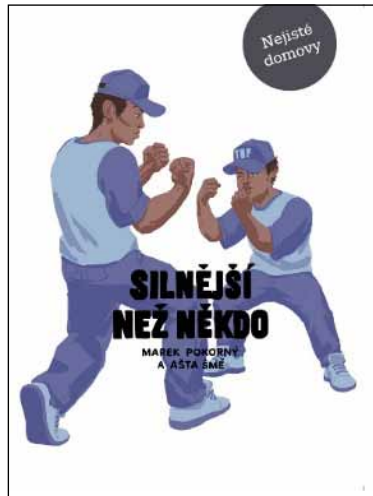
Honza Oračko vyrůstá od pěti let bez rodičů. Jako dítě trpí nespavostí, záchvaty vzteku, má problémy se soustředěním, těžko se podřizuje autoritě. Od šesti let mu jsou podávána antidepresiva. Dětský domov brzy střídá výchovný ústav, základní školu škola zvláštní. Než se na děje, dětství je pryč a přichází vytoučená svoboda.

Nebud' jak gádžo!

Michal vyrůstá v malém dětském domově ve Frýdlantu v Čechách a na svou rodinu si nepamatuje.

Obklopen tetami vychovatelkami si ani nepřipouští, že má někde venku rodiče. Když se mu ozve v devíti letech táta, začne poznávat i jiné prostředí, než které zná z ústavu. Svoji mámu a zároveň i důvod a průběh vlastního odebrání však pozná až mnohem později.

Spolek Ašta šmé sdružuje osoby z prostředí sociálních věd na straně jedné a umění na straně druhé, které spojuje zájem vyjadřovat se ke společenským tématům tvoří-

vým způsobem. Věnuje se zejména ztvárňování konkrétních životních příběhů vyprávěných samotnými aktéry. Prostřednictvím komiksu pracuje s tématy, jako je kulturní diverzita, sociální nerovnost, sociální minority a proces sociálního vyčleňování.

TZ Ašta šmé

Čtenářský příspěvek

Uvádíme některé úryvky z naskenovaného příspěvku naší nahodilé čtenářky. Ukazuje těžký život obyčejného člověka a jeho přátelství s Romy:

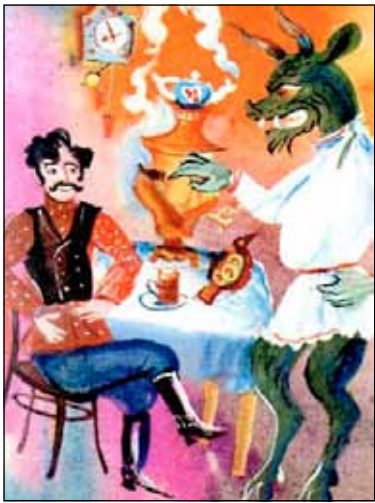
Vážená redakce, dostalo se mi do rukou pár výtisků Vašich novin. Jsem z nich nadšená. Čtu každý článek.

Mám život velice těžký. Jsem vyučená prodavačka nábytku v Praze v Bílé labuti. Každou svou práci jsem milovala. Jsem rozvedená, život mám velice těžký, po rozvodu jsem musela dít jako kůň. Také v kravinu bez jediné mechanizace. Kydala jsem hnůj vidlemi, nosila do žlabů šrot, melasu, jetel. Čistila kravín, dávala podestýlku. Pracoval tam se mnou jeden Rom – zlatý člověk.

Dnes je mi 67 let, žiji v pečovatelském domě, jsou tu také dva vozíčkáři – Romové a jsou velice slušní. Závidím jim, jak za nimi chodí jejich děti a příbuzní. Nedám na Romy nikdy dopustit. Ať se Vám daří!

Marcela Svobodová
Příbram

Andrej Giña: Pal o Rom, so hordinlas le bengenge o pañi

Kaj has, kaj nahas, guleja, bachtaleja, the mek Devla čačēja, has jekh Rom. Ole Romes has ajci čhave, keci pro űebos čerčeűa, the mek o jekh buter. Sar savore Roma, the jov has čoro, hoj čorederes manuűes phares varekaj arakhľalas.

Jekhvar savore beűenas khere a e roműi tavelas gomboda a pekelas marikľa. „Šun, mro kedveűno űukar romeja, kada chabenoro, so akana tavav, oda hin sa, so amen andro kher hin. Adadľives o čhave mek vareso chana, aľe tajsa imar čak uźaraha, čĩ amenge vareso naperla andal o űebos, čĩ amenge načivla vareso o Devloro. Andro kher nane űič, aűi kruűinkica.“ O Rom čak űunelas: „Aľe, mri kedveűno űukar roműi, oda nane űič nevo,“ odphendľa lake. „Mindľar sig tosara dźava andro gav. Dikheha, hoj varesavi butľi ko gadźe strada-va a bizutnones varesavo chaben anava. Ta sem kavka dźivas furt. Chas jekhvar pro dľives a davarekana nathovas andro muľ calo dľives aűi kruűinkica.“ „No, oda hin tut čačo, aľe phen le čhavege, hoj űič nane, te hine bokhale. Kecivar pes ačhiľa, hoj phirehas kher kherestar a avehas khere čučo.“ Adadľives gele te sovel čepo čale.

Le Romeske dźalas suno, hoj dźalas le dromeha a jekhvarestar maj angle leste pes sikhadľa bari chev a jov andre late peľa. Kajčak andre odi chev has pherdo paűi a imar o Rom űunlas, sar polokes taűľol. Andre oda uűľiľa. Has skhamľardo a cindo, sar te les čačes vareko čhidľahas andro paűi. Naűľi avľa kija peste, savo has vidarado. Imar kamľa te uűtavel la roműa, aľe sar te leske vareko phendľahas: Ma uűtav la, bo tut asala. Pal kada o rom pale zasufľa. Akana leske dźalas suno, hoj dźalas bare veűeħa a űi-sostar űič les chudle te tradel o ruva. Imar les dochudenas, te pes na vici-rdľahas upre pro rukh. O ruva pes stradle tel o rukh a odoj uźarnas. O Rom has vidarado avka, hoj calo razisaľolas. Sar pes cirdelas upre, ta pre peste sa čhingerďa o gada, so pre leste has a o pindre the o vasta leste has sa zrandle. Andre oda uűľiľa. Dikhel pro vasta a pro pindre a čačes leste has zrandle. Ta oda so, hoj mange dźan ajse sune. Beűľa pro haďos a chudľa pes te modľinel. Palľis zasufľa. Naľikerďa but a zdelas pes leske, hoj dźalas le drome-ħa, mindig nadaovľa pro baro kriźno drom. Adaj terďolas űukar kaplička a paű late pre phuv beűelas phuro gadźo, urdo andro parno baro gad. O űero the o bajusi leste has parne sar jiv. O Rom pre leste dikhe-las a čudalľinlas pes, kaj pes adaj iľa. „Lačħo dľives tumenge vinűinav. Kaj pes adaj iľan, nadikhľom tumen te avel. Ma beűen pre űiľalľi phuv, te na prefadľinen,“ phendľa o Rom.

„Namuűines pes te te daral, Janču, me naprefadľinav. Uźarav pre tute maj calo dľives.“ O Rom čak dikhe-las, miűtes leske o jakha navichuľile. „A sar man dźanen?“ phučľa lestar. „Me dźanav calo tiri namoľi-ja, la roműa, le čhaven. Dźanav, sar pes tumenge phares dźivel, sar bokhaľon. Aľe te aveħa űikovno, te nadaraha a aveħa tromado, ta tut ela bari bacht.“ Andre oda naűľiľa sar paűi. O Rom čak dikhelas, so pes leħa ačhiľa a geľa les te rodel pal e kaplička, aľe o goro sar te prepelahas andre phuv. Andre oda o Rom uűľiľa. Imar kamľa te uűtavel la roműa a sa lake te phenel, so leske dźalas suno, aľe sar dikhľa, sar miűtes a zorales sovel, diűa smirom. Sar uűľeħa, ta lake sa phenava, phendľa korkoro angle peste a pale zasufľa.

„Ta so, leűuchona, so ajci so-ves?“ chudľa pre leste te vičinel e roműi. „Phendľal, hoj maj tosara dźaha ko gadźe te rodel butľi, hoj te anes vareso chaben. Dikh, imar baro dľives a tu mek kiűnos andro haďos.“ O Rom pes rozdikhľa a chudľa te vakerel la roműake, so leske dźalas suno. Sar lake savoro rozphendľa, phučľa latar: „Akana mange phen, k'oda has paű e kaplička?“ „Tu dilino, ta tu naprindźardľal le Devlores? Te tuke avka phendľa, ta muűines te dźal andre luma te rodel e bacht. Ma uźar pre űisoste a dźa, te tuke e bacht na denaűel,“ phendľa e roműi. Pekľa leske pro drom čikatar marikľi. O Rom iľa e marikľi, obchudľa la roműa the le čhaven a geľa andre luma.

Dźalas ta dźalas, gav gavestar, foros forostar. Te dźalas le dromeħa, merkinlas, te na perel andre chev, so la dikhľa andro suno a te dźalas le veűeħa, rozdikhelas pes, čĩ naaven pal leste o ruva. Bachtalas sa pregeľa a dźalas odijader, mindig nadaovľa andre jekh baro foros. Has bokhalo, ucirdlo, hoj polokes aűi pro jakha nadikhelas. Avľa andre karčma, beűľa pal o skamind a űunelas, so peske vakeren o gadźe. Maj paű leste beűenas varesave chulaja. Jon vakernas pal o maľi, pal o dźvira a savo genajos nekfeder. Aver chudľa te vakerel pal o baľiče. Kada les aűi čeporo nazaujminlas. Paű aver skamind beűenas ajse phuredar gore a jon vakernas pal o beng. O Rom nacirdľa o kana a űunelas, kaj leste te na denaűel aűi jekh lavoro. Thoďa peske o stolkos dźi paű lende. O gore pre leste banges dikhenas, aľe jov peske olestar űič nakerlas.

„Vakerel pes, hoj jekhvar berűes-te pes dźďan o beng. Varekaj adaj paű o veű pre luka, kaj čuľal o paűi a odoj khelen calo rat. Šundľol maűkar o nipi, hoj ko lenge viľikerla te hordinel o paűi, ta les ela igen bari bacht,“ vakerlas jekh phuro gadźo. O Rom čak űunlas. „Kajča űiko nadźanel, kaj koda than. Jekhvar űundľom, hoj pes arakhľa ajso manuű, so lenge o paűi hordinlas, aľe naviľikerďa aűi jekh ora. O beng. Igen zoraha khelen. Chuťkeren, aź e phuv duűinel a pijen o paűi le vedrenca. Mek pes narakhľa ajso manuű, hoj te birinel lenge o paűi te hordinel.“ O gadźo zadikhľa pro Rom. „So tu avka nacirdes o kana, talam nakames te dźal te rodel koda than. Sar pre tute dikhav, ta hin tut so te kerel, hoj te doľidźas jekh koro paűi, a na te hordinel le bengenge vedrenca.“ Okle, so beűenas paű o skamind, chudle te asal. „Hin tumen čačo, aľe vakeren

odijader,“ phendľa o Rom. „So tuke űaj vakarav. So űundľom, oda tuke phendľom. Aľe tajsa kamelas te el lengro dľives. Tajsa kamenas odoj te khelel.“ „A nadźanen, soske odoj phiren te khelel?“ phučľa o Rom. „Vakerel pes,“ odphendľa leske o gadźo, „hoj odoj phiren te khelel ola beng. So vareso kerde a o Luciferis len avka trestinel. Ajci muűinen te khelel, mindig naodperen.“ O Rom pes naűľik douźardľa, kana ela tosara. So čak avľa avri o kham, mindľar geľa te rodel oda than.

Phirlas ta phirlas, aź jekhvar doavľa pre ajsi ludka garudľi maűkar o rukha a paűal čuľalas paűi. Oda űaj elas oda than, phendľa aģe pes-te. Nadičhol adaj a o paűi paűes. Uźarava, so ela. Palľis leske avľa pre godľi: O beng. Avna aź ratľi, sar lenge birinava te hordinel o paűi, te avava bokhalo. Dźi ratľi mek dur. Miűtes pes rozdikhľa, kaj hino a geľa pale andro foros. Natromav te bisterel o drom, vakarlas peske. Sar dźalas, taľindľa pre jekh kher. Terďolas odoj garudo maűkar o rukha avka, hoj les nadičholas űi-sava seratar. O Rom avľa ıi ke leste. O kheroro has cikno, dičholas čores. No, barvale manuűa, sar dičhol, adaj nabeűen. Aűi rikono len nane. Aľe oda nahas čačipen. űi-sostar űič pes pritradľa varekhatar ajso baro rikono sar guruv. O Rom ačhiľa sar mulo. Daratar leske ačhi-le o pindre sar kaűta, sar te leske pri-fadľindahas ki e phuv. No, akana man rozčhingerla pro koterora a schala... Imar čak uźarelas, kana pre leste chuťeħa. Andre oda avľa andal o kher phuri gori. Zvičindľa pro rikono, hoj te dźal het. O rikono la űundľa pro lav. „Kaj pes adaj iľal?“ phučľa lestar e gori. „Babo, oda baro vakariben. Aľe naűľik bičhavehas het kale rikones?“ phučľa o Rom. E gori sikhadľa le vasteħa a o rikono poűundes geľa andro kher. „No, navakeraha paű o vudar. Av andre a odoj mange sa pheneħa.“ O rom pre late čak dikhe-las. E gori prindźardľa, hoj čepo daral. „Ma dara, adaj manca nabeűel űiko. Dźivav čak le rikoneħa a lestar namuűines te daral.“ Andro kher peske beűte pal o skamind. „Sar pre tute dikhav, ta tuke andro per baűaven savore lavutara. Mindig mange pheneħa, soske avľal, anava tuke vareso te chal.“ O Rom čak dikhe-las phundrade mujeħa. Mek pes leske űoħa naačhiľa, hoj les vareko te vičinel andro kher a te del te chal.

E gadźi thoďa angle leste o chaben. Le Romeske has avka čudno-nes. E gadźi maj prindźardľa, hoj pes čepo odcirdel. „Ča ıa, ma odcirde tut. Te tut nakamás te del, ta tut imar čirla bičhadľomas het. The koro prindźarla, hoj imar duľ dľives nachaľal.“ „No, aľe sar pes tumenge odpotľina-va, te man nane űič, ča kada, so pre mande dikhen.“ „Lačħes, čak eűebcha, palľis mange pheneħa, so tut hin pro jilo.“ Avka lake o Rom chudľa te vakerel, sar khere phares dźivnas, sar bokhaľonas a sar leske dźalas suno, hoj te dźal andre luma te rodel e bacht. Palľis la gorake chudľa te vakerel, so űundľa le gadźendar andre karčma, hoj kadaj varekaj phiren jekhvar tel o berű o beng. te khelel. E gadźi űunelas a bondare-las le űereħa. Sar o Rom dovakerďa, zmukhľa: „Šun, mro čħo, kada so vakernas o gadźe andre karčma, oda sa čačo. Pre oda than, so odoj salas, pes čačes dźďan o beng. a jekhvar

berűeste a khelen avka, aź e phuv razisaľol. Adadľives ratľi lengero dľives. Kajčak mek pes naarakhľa aűi jekh manuű, hoj lenge te birinel te hordinel o paűi. Arakhle pes duľ dźene, aľe naviľikerde aűi jekh ora. Vaű oda len o beng. ile andro peklos. Akorestar lenge odoj muűinen te sogalinel mindig dźivna. Aľe te aveħa űikovno a dikheħa, so o beng. ıeren a sar oda ıeren, ta len leħa pal e godľi tele. Musaj tute te el o jakha phundrade a natromal tuke űič te denaűel. Avres tut lena andro peklos a odarig pes imar űoħa nadochudeħa.“ Pro Rom avľa dar, aľe palľis leske avle pre godľi o čhave the e roműi. Kajso vareso pes mange andre miro dźivipen imar natalľinla. Muűinav te probalľinel a te viľikerel, bar te pes ačhelas nadźanav so, phendľa peske angle peste.

Kija ratľate geľa o Rom pro than, kaj o beng. a phirnas te khelel. Garudľa pes a uźarela, kana avena. Naľikerďa but, e phuv pes phundradľa a o beng. jekh pal aver vichuťile avri. Has deű dźene. Le Romeske aź o bala terďile, sar len dikhľa. Kamľa te vičinel, aľe nadiűa andal peste aűi ciknoro hangocis, sar daralas. Naľikerďa but a avľa kija peste. Uźarlas, so ela odijader. O beng. ile avri o vedri, thoďe paű peste o kamaűľi a kerde űoros, sar te bi varekas uźarnas. The bizo. Phundradľa pes e phuv, demadľa baro thuv a maűkaral pes sikhadľa o Luciferis. O beng. les vičinenas čak Feris, amaro kraľis. Chudľa te vičinel, aź o prajta pal o rukha pernas. O Rom paűľolas pre phuv a aűi nadichinlas. „Šunav adaj manuűeskro pachos,“ phendľa o Feris a geľa prosto ki o Rom. „So adaj keres?“ zvičindľa pre leste. „Aľe,“ phendľa o Rom, „somas kadaj andro veű te rodel o chundrula a dochudľom pes ıi adaj.“ O beng pre leste zadikhľa: „A nachochaves?“ zvičindľa pre leste. „Me? Šoħa,“ odphendľa leske o Rom. „A kaj o chundrula, sikhav,“ phendľa o beng. „Nahas man bacht, naarakhľom aűi jekh,“ odphendľa leske o Rom. „Chochaves, aź pes tuke andal o muľ prasi-saľol. Oda jekh... Te sal adaj, ta hordinela amenge o paűi. Kadaj hin tut o vedri a kaj o paűi tuke sikhavla kada beng.“ A sikhadľa pro eűebno, so andro űoros terďolas. „Te birineħa amenge o paűi te hordinel, ta tuke barvales sa opotľinaħa. Aľe te nabirineħa, ta pes imar űoħa khere nadochudeħa a sogalineħa amenge andro peklos mindig dźiveħa.“ Pal kada geľa ki o beng. a zatradľa len te khelel. Mukhľa lenge ajso baűaviben, hoj o beng. peske o pindre miűte naphagerde.

O Rom andľa o paűi jekhvar, duvar a imar űunlas, hoj les e zor polokes omukhel. Avľa ıi ki o beng. Jon kamenas te pijel, ta avnas kija leste a čivnas tele o kamaűľi a sar dźanas te khelel, pale len urnas a khelenas avka, sar te len aűi o pindre nauľahas. Aħa, phendľa peske o Rom, ta oda avka. Kala kamaűľi, so uren, korkore phiren, korkore khelen. No, dikhaha. Sar avľa jekh beng te pijel paűi a čhidľa tele o kamaűľi, o Rom len sigo urďa. Ačhiľa loko sar pororo. Iľa o vedri a jekhvar andľa ajci paűi, sar te geľahas deűvar. Kavka geľa vajkecivar a nahordindľa ajci paűi, hoj o beng. andre űaj landľile. O beng. les mangelas, hoj leske te del pale o kamaűľi, aľe o Rom nakamelas aűi te űunel. Mek lestar kerlas pheras a hor-

dinlas o paűi odijader. Kardľa lenge odoj ajse mlaki, kaj o beng. a odoj imar naűľi khelde.

„S'oda pes ačhiľa?“ chudľa te vičinel o Feris. „Kaj pes adaj iľa kada paűi?“ O beng. daraha sikhade pro Rom. „Oda jov adaj nahordinla.“ „So manca kereħa? Hin tumen so te pijel? Hin. Na čak oda. Šaj adaj the landľon, the avka tumen kerades. Sa, pre soste pes dovakerďam, kerďom. Uźarav, hoj doľikereħa amaro dovakariben a deħa man, so mange perel.“ O beng pre leste zadikhľa. Igen pes leske nakamelas, aľe so űaj kerďa. Has le bengengero kraľis a o kraľa musaj te doľikerel oda, so egerinen. „Dźanes so, mukh peske kale kamaűľi, so tute pro pindre.“ Le Romeske pes oda dźiűa čepo. „Oda savoro, so man deħa?“ phučľa lestar. „Chudľal vareso, so nane űi-kas pre calo luma. Dźa khere ki e roműi the čhave. Tajsa dźaneħa buter.“ „No, hin tut čačo, kajse kamaűľi nane űikas,“ phendľa o Rom. „A tuħa,“ phendľa o Feris le bengeske, so leske o Rom iľa o kamaűľi, „tuħa pes dokerava khere.“

O Rom urďa o kamaűľi a mek ratľi has khere. O čhave imar savore so-venas, čak e roműi has upre. „Kaj pes adaj iľal avka ratľi? Se tut űaj chudle o lotroűa, vaj o ruva rozčhingerde.“ Tosara o Rom uűľiľa a savore čhave maj pes nakikidle paűal leste. „So amenge andľal?“ vičinenas. „Uźaren, uźaren, savoro ela, čak muűinen te uźarel,“ vakarlas lenge o Rom. Geľa ki o kamaűľi, iľa len andro vast a imar lenge len kamľa te sikhavel. Kajčak andre jekh thoďa o vast a űundľa, hoj leske maűkar o anguűta vareso avľa. Sigo iľa avri o vast a miűte leske o jakha navipele. Andro vast ľikerlas somnakuno dukatos. Maj thoďa aver vast andro aver kamaűľa. The adarig iľa avri somnakuno dukatos. Sar sikhadľa o love la roműake, ta joj miűte namengľisaľiľa. „Kaj čordľal kala love?! Maj adaj avna o űingune a phandena amen savoren!“ „Aľe, ma dara,“ chudľa te vakerel o Rom a rozphendľa lake sa, kaj has a so kerlas. E roműi the o čhave pre leste dikhenas a čak bondľarnas le űereħa. E roműi maj geľa andro gav, andľa ajci chaben, hoj les naűľi doľigendľa. O Rom o kamaűľi garudľa, te len o čhave na len. Pre aver dľives geľa te dikhel, čĩ hine pro than, kaj len thoďa. So čak andre thoďa o vast, arakhľa andre duľ somnakune dukati. Akorestar arakhelas andro kamaűľi sako dľives duľ somnakune.

„Te akana amenge avka miűtes,“ phendľa leske e roműi, „ľidźa la phura gorake varesave love. Igen tuke ıutindľa. Zasogalinel amari paťiv, aľe the love. Som bizutno, hoj pes lake phares dźivel.“ „The me pre late gondolinavas. Mire kamaűľen-ca maj som odoj,“ phendľa o Rom a urďa o kamaűľi. Aűi tel duľ ori odoj has. E phuri gori čak dikhelas, kaj pes adaj iľa. O Rom lake muűinďa te phenel sa, so kerďa le bengenca. Palľis lake mukhľa o love.

Naľikerďa but a pal o Rom pes rozgeľa o hiros, hoj űegetinel le čore Romenge. Avka pes ačhelas, hoj ke leste avnas o Roma te lel keľeč. Jov len delas, aľe pale imar űoħa űi-kastar nalelas. Avka dźivnas spo-kojnones. Nahas hamiźna aűi ıale, sakones, ko odoj avlas, denas paťiv a űegetinenas leske, sar has hodno. Dźivnas bachtalas a te na mule, ta dźi adadľives dźiven. ■

Andrej Giňa: Jak Rom nosil čertům vodu

Bylo nebylo, sladký, požehnaný a pravdivý Bože, žil byl jeden Rom. Měl tolik dětí, kolik je na nebi hvězd, a ještě o jedno víc. Jako všichni Romové i on byl chudý, že chudšího člověka bys sotva někde jinde našel.

Jednou seděli všichni doma a žena vařila večeři. „Poslouchej, můj milý mužíčku, to jídlo, co zrovna vařím, je to poslední, co doma máme. Dnes se ještě děti najedí, ale zítra už budeme jen čekat, jestli nám něco nespadne z nebe, jestli nám náš milý Pánbůh nějaké jídlo nehodí. V domě není nic, ani drobeček.“ Rom jen poslouchá a pak odpoví: „Ale, moje milá, krásná ženuško, to přece není nic nového. Hned zítra brzo ráno půjdu do vsi a uvidíš, že seženu u sedláků práci a určitě něco k jídlu donesu. Však takhle žijeme pořád. Jíme jednou denně a občas se taky stane, že celý den nemáme co do pusy.“ „No, to máš pravdu, ale řekni dětem, že nic nemáme, když jsou hladové. Kolikrát se stalo, že jsi obešel celou vesnici a přišel jsi domů s prázdnou.“ Toho dne šli ještě spát s plným žaludkem.

Romovi se zdál sen, že jde po cestě a najednou je před ním hluboká díra – a on šup, spadl do ní. Ale v díře je plno vody a Rom už už cítí, že se utopí. Vtom se probudil. Byl celý zpocený a mokrý, jako by ho skutečně někdo hodil do vody. Nemohl přijít k sobě, jak byl vydešený. Už chtěl vzbudit ženu, ale jako by mu něco říkalo: Nebuď ji, ještě se ti vysměje. Potom zase usnul. A zdálo se mu, že jde hlubokým lesem a z ničeho nic ho začali honit vlci. Už ho skoro měli, kdyby nevyšel rychle na strom. Vlci zůstali pod stromem a čekali. Rom byl tak vyděšený, až se celý třásl. Jak se škrabal nahoru, roztrhal si oblečení a nohy i ruce měl úplně odřené. Vtom se probudil. Podívá se na svoje ruce a nohy, a skutečně je má odřené. Co to má znamenat, že se mi zdají takové sny, řekl si. Sedl si na postel a začal se modlit. Pak zase usnul. Netrvalo dlouho a zdá se mu, že jde po cestě, až došel na velkou křižovatku. Tam stála pěkná kaplička a u ní seděl na zemi starý muž, který byl oblečený v dlouhém bílém oděvu. Vlasy i vousy měl bílé jako sníh. Rom na něj zírá a diví se, kde se tam vzal. „Pěkný den vám přeju, kde se tu berete? Neviděl jsem vás přijít. Nesedíte na studené zemi, ať neprochladnete,“ povídá mu. „Nemusíš se bát, Janču, já neprochladnu. Čekám na tebe skoro celý den,“ odpověděl mu starý muž. Rom zůstal koukat, div mu oči nevypadly z důlků. „Jak to, že mě znáte?“ ptá se. „Já znám celou tvoji rodinu, ženu i děti. Víím, že se vám špatně žije a že máte často hlad. Ale když budeš šikovný, nebudeš se bát a budeš odvážný, potká tě veliké štěstí.“ Po těch slovech muž zmizel jak pára. Rom jen kouká, co se s ním stalo, šel se dokonce podívat za kapličku, ale stařec jako by se do země propadl. Vtom se Rom probudil. Už už chtěl vzbudit ženu a povědět jí, co se mu zdálo, ale když viděl, že dobře a tvrdě spí, nechal ji být. Až se ráno vzbudí, všechno jí řeknu, řekl si pro sebe a nakonec zase usnul.

„Tak co, ty lenochu, jak to, že ještě chrápeš?!“ křičí na něj ráno žena. „Říkals, že hned ráno vyra-

zíš k sedlákům hledat práci a seženeš něco k jídlu. Venku je bílý den a ty se ještě válíš v posteli!“ Rom se probral a začal povídat ženě o svých snech. Když jí všechno pověděl, zeptal se: „A teď mi pověz, kdo si myslíš že to byl u té kapličky?“ „Ty hloupý, tys nepoznal našeho Pánaboha? Musíš jít do světa hledat štěstí, tak jak ti řekl. Na nic nečekej a utíkej, ať ti štěstí neuteče,“ řekla žena. Na cestu mu upekla z bláta placky. Rom si sbalil placky, objal ženu a děti a vydal se do světa.

Jde a jde, z vesnice do vesnice, z města do města. Když šel po cestě, dával si pozor, aby nespadol do díry, kterou viděl ve snu a když šel lesem, rozhlížel se, jestli se za ním neplíží vlci. Šťastně všechno přešel a došel do jednoho velkého města. Byl tak hladový a utahaný, že pomalu ani na oči neviděl. Vešel do jedné hospody, sedl si ke stolu a poslouchal, co si lidi povídají. Hned vedle něj seděli nějací sedláci. Povíдали si o polích, o dobytku a o tom, který hnůj je nejlepší. Pak zase začali mluvit o prasatech. To Roma ani trochu nezajímalo. U dalšího stolu seděli starší muži a ti se bavili o čertech. Rom natahoval uši, aby mu ani slovíčko neuteklo. Posunul si židli až k nim. Sice se na něj dívali podezřívavě, ale on si z toho vůbec nic nedělal.

„Povídá se, že jednou za rok se někde tady poblíž, na louce u lesa, kde teče potok, scházejí čerti a celou noc tancují. Mezi lidmi se říká, že ten, kdo jim vydrží nosit vodu, bude mít veliké štěstí.“ vyprávěl jeden starý gádžo. Rom pozorně poslouchal. „Ale nikdo přesně neví, kde je to místo. Jednou se prý našel člověk, který jim zkusil vodu nosit, ale nevydržel ani hodinu. Čerti mají při tanci ohromnou sílu. Skáčou, až se země otřásá a pijou vodu po vědrech. Ještě se nenašel člověk, který by jim dokázal vodu nosit.“ Pak se gádžo zadíval na Roma: „Co ty tady natahuješ uši? Snad nechceš jít hledat to místo? Jak tak na tebe koukám, ty bys měl co dělat, abys unesl miskou vody, natož abys nosil čertům vědra.“ Ostatní u stolu se začali smát. „To máte pravdu, ale jen povídejte dál,“ řekl na to Rom. „A co ti mám povídat, co jsem věděl, už jsem řekl. Ale je to tak, že zítra by měl být ten jejich den. Zítra by měl být ten jejich den. Zítra by tam měli tancovat.“ „A nevíte, proč vlastně chodí tancovat?“ zeptal se Rom. „Říká se, že tam chodí tancovat ti čerti, kteří něco provedli a Lucifer je za to trestá. Musejí prý tančit tak dlouho, dokud nepadnou únavou.“ Rom se nemoohl dočkat rána. Jen co vyšlo slunce, vydal se hledat to místo.

Chodil a chodil, až došel na jednu louku ukrytou mezi stromy a kolem tekla řeka. Tohle by mohlo být to místo, řekl si, není sem vidět a voda je taky blízko. Počkám a uvidím, co se bude dít. Pak ho ale napadlo: Čerti přijdou až v noci, jak jim budu nosit vodu, když mám takový hlad. Do večera je ještě daleko. Dobře se rozhlédl a vydal se zpět do města. Nesmím zapomenout cestu zpátky, umíňoval si. Jak tak šel, narazil na domek. Stál tam ukrytý za stromy, že na něj z žádné strany nebylo vidět. Rom došel až k němu. Byl to malý domeček, vypadal chudě. No, vypadá to, že tady žádní boháči nebydlí. Nemají

tu ani psa. Ale ukázalo se, že v tom se zmýlil. Z ničeho nic se odněkud přihnul pes, velký jak kráva. V Romovi by se krve nedořežal. Strachy mu zdřevěněly nohy, jako by je k zemi přikoval. Teď mě roztrhá na kousky a sežere... Rom už jen čekal, kdy na něj pes skočí. Vtom vyšla z domku stará žena. Zavolala na psa, aby toho nechal. Pes ji poslechl na slovo. „Kde ses tady vzal?“ zeptala se. „To je na dlouhé vyprávění, babičko,“ povídá Rom, „ale mohla byste toho psa poslat pryč?“ Žena jen ukázala rukou a pes poslušně zašel dovnitř do domku. „No, nebudeme přece mluvit mezi dveřmi, jen pojď dál, tam mi všechno povíš.“ Rom zůstal stát a koukal na ni. Žena poznala, že má trochu strach. „Neboj se, nikdo tu se mnou nebydlí. Žiju jen s tím psem a toho se bát nemusíš.“ Vevnitř si sedli ke stolu. „Jak se tak na tebe dívám, v břiše ti hraji všichni muzikanti. Než mi řekneš, proč jsi přišel, donesu ti něco k jídlu.“ Rom jen překvapením otevřel pusou. Ještě nikdy se mu nestalo, aby ho někdo pozval do domu a nabídl mu jídlo.

Stará žena před něj postavila talíř s jídlem. Rom chvíli váhal a k jídlu se neměl. Žena hned poznala, že se trochu stydí. „No, jen jez, nestyd’ se. Kdybych ti nechtěla dát, poslala bych tě dávno pryč. I slepý by poznal, že jsi už pár dní nejedl.“ „Ale jak vám to oplatím? Nemám vůbec nic, jen to, co mám na sobě,“ řekl Rom. „Dobře, dobře, jen se nejdřív najež a pak mi povíš, co máš na srdci.“ Rom staré ženě pověděl všechno o tom, jak s rodinou žili, jak hladověli a jak se vydal do světa hledat štěstí. Pak jí řekl o tom, co slyšel od gádžů v hospodě, že někde nedaleko chodí jednou za rok tancovat čerti. Žena poslouchala a jen nad tím kroutila hlavou. Ale když Rom domluvil, řekla: „Poslouchej, chlapče, všechno, co jsi slyšel v hospodě, je čistá pravda. Na tom místě, kde jsi byl, se skutečně jednou ročně scházejí čerti a tancují, až se země třese. A dnes v noci je jejich čas. Jenže se ještě nenašel člověk, který by jim dokázal vodu nosit. Jeden nebo dva to sice zkusili, ale vydrželi sotva hodinu. Za to je čerti odnesli do pekla, kde jim budou muset až do smrti sloužit. Ale když budeš šikovný a budeš se dobře dívat, co a jak čerti dělají, můžeš je přechytračit. Jinak tě odnesou do pekla a odtud se

už nikdy nedostaneš.“ Rom dostal strach, ale pak si vzpomněl na ženu a na děti. Taková příležitost už mě v životě nepotká, musím to zkusit a vydržet to, i kdyby se dělo nevím co, řekl si.

Večer se Rom vydal na to místo, kde se čerti scházeli. Schoval se a čekal na ně. Netrvalo dlouho, země se otevřela a čerti jeden za druhým vyskákali ven. Bylo jich deset. Romovi se zjezily vlasy hrůzou, když je uviděl. Chtěl vykřiknout, ale strachy ze sebe nevydal ani hlásek. Trvalo chvíli, než se trochu vzpamatoval. Zůstal schovaný a čekal, co se bude dít. Čerti vytahali z díry vědra, připravili si vedle sebe boty a udělali řadu, jako by na někoho čekali. A skutečně. Země se otevřela, vyvalil se hustý černý kouř a mezi čerty se objevil Lucifer. Čerti ho oslovovali Fero – náš král. Začal rvát, až listí ze stromů padalo. Rom se přikrčil k zemi a ani nedýchal. „Číchám, číchám člověčinu,“ povídá Lucifer a jde přímo k Romovi. „Co tu pohledáváš, člověče?“ křikl na něj. „Ale,“ odpověděl Rom, „byl jsem tady v lese hledat houby a dostal jsem se

vody, že se v ní čerti mohli koupat. Okradený čert ho prosil, ať mu boty vrátí, ale Rom nechtěl ani slyšet. Ještě si z něj dělal legraci a nosil vodu o sto šest. Udělal jim na louce takovou potopu, že už tam čerti ani nemohli tancovat.

„Co se tady děje?!“ rozkřikl se Fero, „kde se tu vzalo tolik vody?“ Čerti se strachem ukázali na Roma. „To on ji sem nanosil.“ „Co se mnou uděláš? Máte už co pít? Máte, a nejen to. Můžete se i vykoupat, bez tak je vám horko,“ řekl Rom, „Udělal jsem vše, na čem jsme se domluvili. Čekám, že dodržíš naši dohodu a dostanu, co mi patří.“ Lucifer se na něj zadíval. Moc se mu nechtělo, ale co mohl dělat. Byl králem čertů a králové musí dodržet to, co slíbí. „Víš co, nech si ty boty, co máš na nohou.“ Romovi se to zdálo málo. „To je všechno, co mi dáš?“ divil se. „Dostals něco, co nemá nikdo na světě. Jdi domů za ženou a dětmi. Zítra se dozvíš víc.“ „No, máš pravdu, takové boty nemá nikdo,“ souhlasil Rom. „A s tebou,“ povídá Fero čertovi, který si nechal vzít boty, „s tebou si to vyřídím doma.“

Rom si obul boty a ještě tu noc byl doma. Všechny děti už spaly, jen žena byla vzhůru. „Kde ses tu vzal, teď v noci?“ lekla se, „mohli tě chytit loupežníci nebo rozrhat vlci.“ Ráno Rom vstal a všechny děti se k němu hned seběhly. „Co jsi nám přinesl?“ křičely. „Počkejte, počkejte, všechno bude, jen musíte vydržet,“ povídá jim. Šel si pro boty, vzal je do ruky a už jim je chce ukázat. Ale když dal dovnitř ruku, ucítil, že se mu něco dostalo mezi prsty. Rychle ruku vytáhl a málem mu vypadly oči z důlků. V ruce držel zlatý dukát. Hned strčil ruku i do druhé boty. A vytáhl druhý zlatý dukát. Když ukázal zlatáky ženě, málem omdlela. „Kdes ty peníze ukradl?! Vždyť sem přijdou četníci a všechny nás zavrou!“ „Jen se neboj,“ začal Rom a vyprávěl ženě všechno, kde byl a co tam dělal. Žena i děti na něj koukaly a jen kroutily hlavou. Žena šla hned do vesnice a přinesla tolik jídla, že ho ani unést nemohla. Rom boty dobře schoval, aby je děti nesebraly. Druhý den se šel podívat, jestli jsou na tom místě, kde je nechal. Jen co do nich strčil ruce, našel dva zlaté dukáty. Od té doby nacházel v botách dva zlatáky každý den.

„Když se teď máme tak dobře,“ řekla mu jednou žena, „měl bys donést nějaké peníze té staré ženě. Přece ti hodně pomohla. Zaslouží si naši úctu, ale i peníze. Určitě se jí taky těžko žije.“ „Taky už jsem na ni myslel,“ souhlasil Rom, „a s mýma botama jsem u ní hned.“ Obul si boty a za dvě hodiny byl tam. Stará žena jen koukala, kde se tam vzal. Rom jí musel vyprávět, jak to bylo s čerty a nakonec jí předal peníze.

Netrvalo dlouho a o Romovi se roznesla zvěst, že pomáhá potřebným. Tak se stalo, že si k němu chodí Romové začali chodit půjčovat. On každému půjčil, ale nikdy si už nevzal nic nazpět. Tak si s rodinou spokojeně žili. Nestali se z nich lakomci, každého, kdo k nim přišel, uctili a pomohli mu, jak jen mohli. Žili šťastně a jestli neumřeli, žijí dodnes.

Přeložila Martina Vyziblová

Saste bachtale
te aven
andro
nevo berš!

Do nového
roku
přejeme
zdraví a štěstí!

MUZEUM
ROMSKÉ
KULTURY

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu:

Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010
cena předplatného pro rok 2016 je 265 Kč

TRIVIS - Centrum vzdělávání s.r.o.
Na Terasě 335/8, 182 00 Praha 8

NABÍZÍ

NOVOU REKVALIFIKACI NA TRHU PRÁCE V ČR
ASISTENT PREVENCE KRIMINALITY (APK)
REKVALIFIKAČNÍ KURZ AKREDITOVANÝ MŠMT
pod č.j. 44179/2015-1/947

PRO KOHO: pro každého, kdo má chuť se aktivně zapojit do prevence kriminality a přispět k ochraně veřejného pořádku a dodržování pravidel občanského soužití na území svého města

CO ZÍSKÁTE: základní orientaci v problematice trestního a přestupkového práva, psychologie, komunikace v krizových situacích, v možnostech prevence kriminality, praktické zkušenosti pro výkon specializovaných činností v součinnosti se strážníky městské/obecní policie

KDE SE MŮŽETE UPLATNIT: jako zaměstnanci městské/obecní policie

DÉLKA KURZU: 93 hodin teoretické výuky, 32 hodin praktické výuky

POŽADOVANÉ VZDĚLÁNÍ: základní

MÍSTA KONÁNÍ KURZŮ: rekvalifikační kurzy budou realizovány v prostorách našich středních škol TRIVIS ve městech Praha, Karlovy Vary, Vodňany, Ústí nad Labem, Třebechovice pod Orebem, Jihlava, Brno, Prostějov nebo dle potřeby kdekoli v rámci celé České republiky

**PO ABSOLVOVÁNÍ KURZU ZÍSKÁTE
OSVĚDČENÍ O REKVALIFIKACI
S CELOSTÁTNÍ PLATNOSTÍ**

CENA KURZU: možnost financování formou zvolené rekvalifikace prostřednictvím Úřadu práce ČR

DALŠÍ INFORMACE POSKYTNE:

Bc. Kateřina Poludová, Dis., poludova@trivis.cz
tel.: 724 936 106

www.trivis.cz

WWW.PROJECTPAL.EU

Boj proti diskriminaci a nesnášenlivosti vůči Romům ve vzdělávání a zaměstnanosti v EU* JUST/2014/ROIS/AG/DISC/8115

Mezinárodní konference

IT IS NOT TOO LATE

17-18.1.2017
Mariánské náměstí 2
Praha 1 (Městská knihovna)

Konference "Ještě není příliš pozdě" s tématem významu zkušeností, více jak 100 účastníků z 9 zemí bude prezentovat dobrou praxi v oblasti vzdělávání Romů.

Mezi tématy, která budou prodiskutována patří:

1. Důležitost oficiálního uznání romské diskriminace
2. Kofery romské marginalizace
3. Propagace perspektivy lidských práv a rovného občanství pro Romy
4. Různé formy diskriminace a okolnosti nesnášenlivosti vůči Romům
5. Důležitost rozvíjení mainstreamové populace
6. Boj proti formám romské integrace ve vzdělávání
7. Mediální proces boje se stereotypy a předsudky vůči Romům
8. Romská mládež
9. Antidiskriminační legislativa a její uplatňování, orgány zasahující se o rovnost a nezávislost na politických stranách a přístup ke spravedlnosti

WWW.ROM-PRAHA.CZ tel. 221 419 834 Volejte číslo 602/3 Praha 122 00

PROJEKTOVÍ PARTNERI

ORGANIZACE PODÍLEJÍ SE NA PROJEKTU

*Stejná politika rovnosti a nezávislosti na politických stranách a přístup ke spravedlnosti

Tato politika je financována z Evropské unie

Mangas tumenge
bachtal'i Karacõña
the nevo berš 2017

Přejeme vám
šťastné Vánoce
a nový rok 2017

SRNM

kolektiv Společnosti Romů na Moravě a Romského hlasu
kolektivos Romano jekhetaniben pre Morava the Romano hangos

Ceník inzerce:

celá strana (rozměr 26×40) –
5 000 Kč
1/2 strany (rozměr 26×20 nebo
40×13) – 3 500 Kč

1/4 strany (rozměr 13×20) –
1 500 Kč
menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakování 25 %.

Žádosti o inzerci posílejte na: holomkova@srnm.cz

**Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR**

**Adresa redakce Romano hangos
a Společnosti Romů na Moravě**

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 230 0066 1977/2010

